

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2020 m. kovas

PARENGTA

**LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ GRUPĖS**

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	4
ANK 417 straipsnio 2 dalies taikymas	4
<i>Dėl administracinės atsakomybės taikymo už transporto priemonės palikimą nesilaikant kelio ženklų ir ženklinimo reikalavimų</i>	4
ANK 29 straipsnio 1 dalies, 33 straipsnio 1 dalies 4 punkto, 609 straipsnio, 610 straipsnio taikymas 5	
<i>Dėl administracinio nurodymo įvykdymo teisinių pasekmių ir turto konfiskavimo, įvykdžius administracinį nurodymą, tvarkos</i>	5
ANK 611 straipsnio 1 dalies, 642 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymas	6
<i>Dėl pareigos nustatyti administracinę atsakomybę traukiamo asmens kalte</i>	6
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	7
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	7
BK 140 straipsnio 1 dalies ir 22 straipsnio 1 dalies, 129 straipsnio 1 dalies taikymas	7
<i>Dėl pasikėsینimo nužudyti atirbojimo nuo tyčinio sveikatos sutrikdymo</i>	7
BK 231 straipsnio 1 dalies taikymas	8
<i>Dėl trukdymo antstolio veiklai</i>	8
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	10
BPK 255, 256 straipsnių, 257 straipsnio 1 dalies, 324 straipsnio 6 dalies nuostatų laikymasis	10
<i>Dėl kaltinimo keitimo apeliacinės instancijos teisme</i>	10
III. CIVILINĖS BYLOS	11
Paveldėjimo teisė	11
<i>Dėl notaro atsisakymo atlikti notarinį veiksma – išduoti paveldėjimo teisės į grynuosius pinigus liudijimą – pagrįstumo</i>	11
Sutarčių teisė	12
<i>Dėl deiraturčio teisės nutraukti bendrosios dalinės nuosavybės teise valdomo objekto panaudos sutartį</i>	12
<i>Dėl vienintelės vežimo sutarties kriterijaus aiškinimo bei vežėjo atsakomybės ribų pagal CMR konvenciją</i>	13
<i>Dėl savininko prievolės sumokėti šilumos tiekėjui už į daugiabučiame gyvenamajame name esantį butą centralizuotai tiekiamą šilumos energiją, kai šis butas neteisėtai valdomas kito asmens</i>	15
Civilinė atsakomybė	16
<i>Dėl faktinio didesnio pavojaus šaltinio valdytojo ir neteisėtai valdymą perleidusio asmens solidariosios atsakomybės atsiradimo ir taikymo sąlygų</i>	16
Civilinio proceso teisė	17
<i>Dėl ginčo dėl kompensacijos už sutrikdytą skrydį priteisimo teisingumo, kai oro transporto paslaugas teikia ne ES valstybėje narėje įsteigta oro bendrovė</i>	17
<i>Dėl bylinėjimosi išlaidų, susidariusių aukštesnės instancijos teisme, paskirstymo bylą pakartotinai išnagrinėjus žemesnės instancijos teisme</i>	18
<i>Dėl teismo patvirtintos taikos sutarties teisinės galios</i>	19
Bankroto teisė	20
<i>Dėl išmokų administratoriaus reikalavimo išieškoti iš skolininko išmokėtas išmokas, skirtas vaikams išlaikyti, tenkinimo eilės fizinio asmens bankroto byloje</i>	20
Intelektinė nuosavybė	20
<i>Dėl kūrinio pripažinimo autorių teisių objektu sąlygų</i>	20
Viešieji pirkimai	21
<i>Dėl tiekėjo ikisutartinės atsakomybės, atsisakius sudaryti preliminarįją viešojo pirkimo sutartį, ir galimybės jam taikyti civilinę atsakomybę</i>	21
<i>Dėl tiekėjo teisės atsisakyti sudaryti viešojo pirkimo sutartį ir šios teisės įgyvendinimo vertinimo sąžiningumo aspektu</i>	22
<i>Dėl tiekėjo perkančiajai organizacijai pateiktą kvalifikaciją pagrindžiančių duomenų pripažinimo melaginga informacija</i>	23
<i>Dėl tiekėjo pasitelkiamo ūkio subjekto kvalifikacijai pagrįsti išviešinimo momento</i>	24

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ANK 417 straipsnio 2 dalies taikymas

Dėl administracinės atsakomybės taikymo už transporto priemonės palikimą nesilaikant kelio ženklų ir ženklinimo reikalavimų

Šioje administracinio nusižengimo byloje asmuo apygardos teismo nutarimu, panaikinus apylinkės teismo nutarimą, nubaustas pagal ANK 417 straipsnio 2 dalį už tai, kad pastatė automobilį rezervuotoje transporto priemonių stovėjimo vietoje neturėdamas specialaus leidimo, suteikiančio teisę statyti šioje vietoje.

Teisėjų kolegija pirmiausia pažymėjo tai, kad administracinės atsakomybės taikymas už bet kurį administracinį nusižengimą turi būti pagrįstas ne tik objektyviųjų nusižengimo sudėties požymių, bet ir kaltės nustatymu (ANK 2 straipsnio 3 dalis). Kaltės nustatymas už sustojimą ir stovėjimą nesilaikant kelio ženklų ir ženklinimo reikalavimų glaudžiai susijęs su klausimu, ar kelio ženklai ir kitas ženklinimas atitiko teisės aktų keliamus reikalavimus, ar jie buvo pakankamai aiškūs vairuotojams, kad jie galėtų greitai suprasti draudžiamo ir leistino elgesio ribas. Žemesnės instancijos teismų padarytos išvados, vertinant kelio ženklinimo aiškumą ir kaltės buvimą, skirtingos.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2012 m. sausio 31 d. įsakymu Nr. 3-83 patvirtintų Kelio ženklų įrengimo ir vertikaliojo ženklinimo taisyklių VIII skyriaus 177 punkte nurodyta, kad ženklas Nr. 531 („Rezervuota stovėjimo vieta“) naudojamas stovėjimo vietai, kurioje transporto priemonėms leidžiama stovėti tik su specialiais leidimais, pažymėti, įrengiamas prie pat stovėjimo aikštelės arba prieš stovėti skirtą kelio ruožą. Teisėjų kolegijos vertinimu, logiška manyti, kad nurodant tikslią vietą, kur turi būti pastatytas šis ženklas (prie pat aikštelės ar kelio ruožo), siekiama užtikrinti vairuotojams galimybę akimirksniu suvokti ženklo reikalavimą. Tuo tarpu šiuo atveju kelio ženklas Nr. 531 buvo pastatytas ne prie pat aikštelės ar stovėti skirto kelio ruožo, bet prie įvažiuojamo į kelią, kuriame negalima sustoti ir kuriuo reikia dar nemažai pavažiuoti iki automobilių stovėjimo vietų. Įvažiuojant į pačią automobilių stovėjimo aikštelę, kurioje administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo paliko automobilį, jokio ribojančio ženklo pastatyta nebuvo. Teisėjų kolegija, nevertindama ženklo Nr. 531 pastatymo teisėtumo, pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad minėtoje teritorijoje dažnai nesilankančiam asmeniui galėjo kilti pagrįstų sunkumų suvokiant šio kelio ženklo galiojimo zoną. Kartu teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad stovėjimo aikštelėje, kurioje administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo paliko automobilį, šalia parduotuvės „Vynoteka“ prie linijomis subraižytų automobilių stovėjimo vietų buvo išstatyti ženklai „Rezervuota Vynoteka 1 val.“. Iš to vairuotojai galėjo klaidingai suprasti, kad aikštelė vis dėlto skirta visiems, o ne tik specialų leidimą turintiems verslo ir prekybos centro lankytojams. Teisėjų kolegija pritarė apylinkės teismui, kuris nelegalaus ženklinimo aplinkybę vertino administracinė atsakomybėn traukiamo asmens naudai nurodydamas, kad atsakingos tarnybos laiku nesiėmė reikiamų veiksmų, jog šie ženklai iš aikštelės būtų pašalinti. Iš automobilį vairuojančio asmens negalima reikalauti, kad jis vertintų, ar automobilių stovėjimo aikštelėje esantis ženklas yra pastatytas savavališkai.

Teisėjų kolegija konstatavo, kad bylos aplinkybės nepagrindžia neabejotinos išvados, jog pareiškėjas susiklosčiusioje situacijoje suvokė, kad palieka automobilį neleistinoje vietoje, arba kad jis turėjo ir galėjo tai suvokti. Tuo tarpu apygardos teismas, darydamas išvadą dėl administracinio nusižengimo sudėties požymių buvimo pareiškėjo veikoje iš esmės rėmėsi vien tik objektyviu automobilio pastatymo rezervuotoje vietoje faktu ir nesuteikė pakankamos reikšmės vairuotojo klaidą nulėmusiems aplinkybėms. Teisėjų kolegija pripažino, kad minėta apygardos teismo išvada padaryta nesilaikant kaltės principo (ANK 2 straipsnio 3 dalis, 7 straipsnis) bei išsamaus bylos aplinkybių išnagrinėjimo standarto (ANK 569 straipsnio 5 dalis).

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas panaikino apygardos teismo nutarimą ir paliko galioti apylinkės teismo nutarimą be pakeitimų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 3 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-6-788/2020

ANK 29 straipsnio 1 dalies, 33 straipsnio 1 dalies 4 punkto, 609 straipsnio, 610 straipsnio taikymas

Dėl administracinio nurodymo įvykdymo teisinių pasekmių ir turto konfiskavimo, įvykdžius administracinį nurodymą, tvarkos

Apžvelgiamoje administracinio nusižengimo byloje, asmeniui surašius administracinio nusižengimo protokolą pagal ANK 208 straipsnio 1 dalį už neteisėtą 42 pakelių cigarečių gabenimą, medžiaga dėl jo patraukimo administracinėn atsakomybėn perduota apylinkės teismui. Apylinkės teismas nutarimu administracinio nusižengimo teiseną pagal ANK 208 straipsnio 1 dalį nutraukė, konstatavęs, kad pažeidėjas įvykdė administracinį nurodymą, t. y. per ANK 610 straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą sumokėjo administraciniame nurodyme nustatytą 100 Eur baudą. Apygardos teismas šį nutarimą paliko nepakeistą, o lengvąjį automobilį ir transporto priemonės registravimo liudijimą grąžino teisėtai savininkei. Institucija, kurios pareigūnas surašė administracinio nusižengimo protokolą, prašė atnaujinti administracinio nusižengimo bylą ir išspręsti klausimą dėl automobilio grąžinimo.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, išnagrinėjęs atnaujintą administracinio nusižengimo bylą, pažymėjo, kad ANK 33 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyta, jog tuo atveju, kai administracinio nusižengimo byloje iš asmens paimtas turtas, kurį pagal ANK specialiosios dalies straipsnį privaloma konfiskuoti (išskyrus šio kodekso 610 straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodytą atvejį), asmeniui nustatyta tvarka įvykdžius administracinį nurodymą, pareigūnas, surašęs administracinį nurodymą, ar kitas šios institucijos įgaliotas pareigūnas per dešimt darbo dienų nuo šio kodekso 610 straipsnio 1 dalyje nurodytų terminų pabaigos priima nutarimą konfiskuoti turtą. Asmeniui per ANK 610 straipsnio 1 dalyje nurodytą terminą sumokėjus administraciniame nurodyme nustatytą baudą, laikoma, kad administracinis nurodymas yra įvykdytas. Asmeniui įvykdžius administracinį nurodymą, jei ANK 33 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytu atveju nepriimamas nutarimas skirti administracinio poveikio priemonę, administracinio nusižengimo teiseną pasibaigia (ANK 610 straipsnio 5 dalis).

Teisėjų kolegija nurodė, kad sistemiškai aiškinant nurodytas nuostatas, darytina išvada, jog administracinio nurodymo surašymas ir jo įvykdymas nesuponuoja administracinio nusižengimo bylos perdavimo teismui nagrinėti. Viena vertus, kai pagal ANK specialiosios dalies straipsnį privaloma konfiskuoti turtą (išskyrus šio kodekso 610 straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodytą atvejį), tokį sprendimą per dešimt darbo dienų nuo administracinio nurodymo įvykdymo termino pabaigos priima pareigūnas, surašęs administracinį nurodymą, ar kitas šios institucijos įgaliotas pareigūnas. Pareigūnui priėmus nutarimą konfiskuoti paimtą turtą ir šią poveikio priemonę įvykdžius, administracinių nusižengimų teiseną pasibaigia (ANK 610 straipsnio 5 dalis). Kita vertus, jeigu ANK specialiojoje dalyje už asmens padarytą veiką nustatytas privalomas turto, kuriam pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus privaloma teisinė registracija, konfiskavimas, administracinio nurodymo procedūra netaikoma (ANK 610 straipsnio 2 dalies 5 punktas), nes turto, kuriam pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus privaloma teisinė registracija, konfiskavimą gali skirti tik teismas (ANK 29 straipsnio 1 dalis). Taigi iš šių normų turinio logiškai išplaukia, jog įvykdžius administracinį nurodymą turtas, kuriam pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus privaloma teisinė registracija, negali būti konfiskuojamas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-60-788/2019). Kartu kolegija pažymėjo, kad tuo atveju, kai pagal ANK nustatytus administracinius nusižengimus turto, nurodyto ANK 610 straipsnio 2 dalies 5 punkte, konfiskavimas galimas, bet neprivalomas (pavyzdžiui, ANK 208 straipsnio 1, 4 dalys), administracinis nurodymas (nesant kitų kliūčių) į administracinio nusižengimo protokolą turi būti įrašytas.

Teisėjų kolegija nurodė, kad šiuo atveju pagal ANK 33 straipsnio 1 dalies 4 punktą, asmeniui nustatyta tvarka įvykdžius administracinį nurodymą, Vilniaus teritorinės muitinės pareigūnas, surašęs administracinį nurodymą, ar kitas šios institucijos įgaliotas pareigūnas per dešimt darbo dienų nuo šio kodekso 610 straipsnio 1 dalyje nurodytų terminų pabaigos turėjo priimti nutarimą konfiskuoti privalomai konfiskuotiną turtą, šiuo konkrečiu atveju neteisėtai gabentas prekes – 42 pakelius cigarečių (ANK 33 straipsnio 1 dalies 4 punktas), o transporto priemonę grąžinti savininkei, kadangi,

kaip minėta, įvykdžius administracinį nurodymą, turtas, kuriam pagal teisės aktus privaloma teisinė registracija, negali būti konfiskuojamas. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad nutarimas konfiskuoti neteisėtai gabentas prekes (42 pakelius cigarečių) priimtas nebuvo, o administracinio nusižengimo protokolas su bylos medžiaga be jokio teisinio pagrindo buvo perduotas apylinkės teismui, taip ignoruojant administracinio nurodymo įvykdymo faktą. Toks Vilniaus teritorinės munitinės sprendimas, teisėjų kolegijos vertinimu, yra nepagrįstas, neatitinka ANK 613 straipsnio 1 dalyje, 33 straipsnio 1 dalies 4 punkte, taip pat ir 29 straipsnio 1 dalyje nustatyto teisinio reguliavimo. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad administracinio nusižengimo byla negali būti daloma ir sprendimą joje dėl asmens patraukimo administracinėn atsakomybėn pagal savo kompetenciją turi priimti viena institucija, t. y. arba teismas, arba administracinio nusižengimo byla ne teismo tvarka nagrinėjanti institucija (pareigūnas).

Teisėjų kolegija, konstatavusi, kad šiuo atveju nėra pagrindo daryti išvadą, jog teismai nagrinėjamoje byloje priimdami sprendimus padarė esminius materialiosios ar proceso teisės pažeidimus, kurie galėtų būti pripažinti pagrindu šiuos sprendimus panaikinti, apylinkės teismo nutarimą ir apygardos teismo nutartį paliko nepakeistus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 31 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-18-303/2020

ANK 611 straipsnio 1 dalies, 642 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymas

Dėl pareigos nustatyti administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens kaltę

Apžvelgiamu atveju administracinis nusižengimas, padarytas administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui priklausančiu automobiliu, buvo užfiksuotas ne jo akivaizdoje, todėl administracinio nusižengimo protokolas surašytas jam nedalyvaujant; asmuo institucijos, kurios pareigūnai atliko administracinio nusižengimo tyrimą ir surašė administracinio nusižengimo protokolą (toliau – Institucija), nutarimu nubaustas pagal ANK 420 straipsnio 1 dalį už tai, kad, vairuodamas automobilį, pažeidė siauros ištinės kelio ženklavimo linijos reikalavimus ir lenkė priekyje ta pačia kryptimi važiuojantį automobilį sankryžoje, kuri buvo paženklinta įspėjamoju kelio ženklu „Šalutinis kelias iš dešinės“. Bylą nagrinėję teismai konstatavę, kad neįrodyta, jog automobilį administracinio nusižengimo padarymo metu vairavo administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo, administracinio nusižengimo teiseną nutraukė. Institucija prašė panaikinti teismų sprendimus ir palikti galioti jos priimtą nutarimą.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šiuo atveju padaryto pažeidimo objektyvieji požymiai buvo aiškūs, tačiau transporto priemonės savininkui pareiškus, kad įvykio metu automobilį vairavo ne jis, pažeidimą padaręs asmuo nebuvo aiškus ir nebuvo nustatinėjamas. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad ANK 2 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad asmuo atsako pagal šį kodeksą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas dėl administracinio nusižengimo padarymo. Tai reiškia, kad asmuo atsako tik už savo paties tyčia ar dėl neatsargumo padarytą veiką. Tuo tarpu toks pažodinis ANK 611 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto teisinio reguliavimo aiškinimas, kad transporto priemonės savininkui nenurodžius automobilį vairavusio asmens anketinių duomenų, atsakomybė už nusižengimą, padarytą jo automobiliu, turi tekti automobilio savininkui, akivaizdžiai prieštarauja kitų ANK normų turiniui ir negali būti pripažintas teisingu. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad ANK 567 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog įgaliotos institucijos pareigūnas, atlikdamas administracinio nusižengimo tyrimą, privalo imtis visų priemonių, kad būtų visapusiškai, objektyviai ir kiek įmanoma per trumpesnę laiką iširtos veikos aplinkybės. Taigi įstatymas įpareigoja pareigūnus, atliekančius administracinio nusižengimo tyrimą, būti aktyvius ir atlikti visus įstatyme nurodytus veiksmus, būtinus administracinio nusižengimo aplinkybėms ir tą nusižengimą padariusiam asmeniui nustatyti. Tiriant administracinius nusižengimus ir nagrinėjant administracinių nusižengimų bylas, vadovaujamosi nekaltumo prezumpcijos, lygybės prieš įstatymą, proporcingumo, teisingo proceso, operatyvumo, asmens padėties dėl jo paties paduoto skundo pabloginimo negalimumo (*non reformatio in peius*) principais (ANK 566 straipsnio 1 dalis), įrodinėjimo pareigos negalima perkelti administracinėn

atsakomybėn traukiamam asmeniui (ANK 567 straipsnio 3 dalis). Taigi asmenį, padariusį administracinį nusižengimą, privalo nustatyti ir to asmens kaltę, padarius šį nusižengimą, privalo įrodyti administracinį nusižengimą tiriantis pareigūnas. Šiuo atveju byloje nėra duomenų apie tai, kas vairavo administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui priklausančią automobilį administracinio nusižengimo protokole nurodytu laiku ir nurodytoje vietoje, todėl apylinkės teismo sprendimas panaikinti Institucijos nutarimą, kuriuo automobilio savininkas buvo pripažintas kaltu padaręs administracinį nusižengimą, nustatytą ANK 420 straipsnio 1 dalyje, teisėjų kolegijos vertinimu, yra pagrįstas. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad tuo atveju, kai teismas konstatuoja, kad administracinis nusižengimas padarytas, tačiau jį padaręs asmuo nenustatytas, negali būti vadovaujamas ANK 591 straipsnio 1 punktu, 642 straipsnio 1 dalies 2 punktu ir administracinio nusižengimo teiseną negali būti nutraukta, nes padaryta veika turi administracinio nusižengimo požymių. Apylinkės teismas, nustatęs, kad automobilio, kuriuo buvo padarytas administracinis nusižengimas, vairuotojas nebuvo nustatinėjamas, turėjo panaikinti Institucijos nutarimą ir grąžinti bylą Institucijai, nes, siekiant nustatyti automobilio, kuriuo buvo padarytas pažeidimas, vairuotoją, reikia atlikti didelės apimties papildomą bylos aplinkybių tyrimą ir tai padaryti apylinkės teismui yra sunku. Nagrinėjamoje byloje apylinkės teismas to nepadarė, todėl, teisėjų kolegijos vertinimu, pažeidė proceso teisės normą – ANK 642 straipsnio 1 dalies 2 punktą.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija panaikino šioje byloje priimtus sprendimus ir administracinio nusižengimo bylą perdavė nagrinėti Institucijai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 5 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-7-689/2020

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 140 straipsnio 1 dalies ir 22 straipsnio 1 dalies, 129 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl pasikėsینimo nužudyti atėribojimo nuo tyčinio sveikatos sutrikdymo

Šioje baudžiamojoje byloje asmuo pirmosios instancijos teismo, be kita ko, buvo nuteistas pagal BK 140 straipsnio 1 dalį už nežymų sveikatos sutrikdymą. Apeliacinės instancijos teismas šią nuosprendžio dalį pakeitė ir nuteistojo nusikalstamus veiksmus iš BK 140 straipsnio 1 dalies perkvalifikavo į BK 22 straipsnio 1 dalį, 129 straipsnio 1 dalį – pasikėsinimą nužudyti. Nuteistasis kasaciniu skundu prašė apeliacinės instancijos teismo nuosprendį dėl jo nuteisimo pagal BK 22 straipsnio 1 dalį, 129 straipsnio 1 dalį panaikinti paliekant galioti pirmosios instancijos teismo nuosprendį.

Teisėjų kolegija nurodė, kad byloje nagrinėjamu atveju, atėribojant pasikėsinimą nužudyti nuo tyčinio sveikatos sutrikdymo kaip panaudoto smurto padarinių, yra svarbus kaltininko tyčios rūšies nustatymas. Tuo tarpu teismai, spręsdami dėl nuteistojo tyčios (ne)apibrėžtumo jam panaudojant prieš nukentėjusįjį fizinį smurtą, padarė priešingas išvadas. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad veika kaip pasikėsinimas nužudyti kvalifikuojama tik esant apibrėžtai tiesioginei tyčiai atimti kito žmogaus gyvybę, t. y. kai kaltininkas sąmoningai veikia ar neveikia, suvokdamas, kad jis savo veika atims kito žmogaus gyvybę, ir to siekia (jis numato, kokios rūšies pavojingų padarinių gali sukelti veika, ir nori konkrečiai BK straipsnio dispozicijoje apibrėžtų (konkrečių) padarinių). Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad veika kvalifikuojama pagal atsiradusius padarinius kaip nužudymas ar tyčinis sveikatos sutrikdymas tik tuo atveju, kai ji padaroma netiesiogine ar tiesiogine neapibrėžta tyčia. Neapibrėžtos tyčios atveju kaltininkas galimybę atsirasti įvairiems jo pavojingos veikos padariniams (pavyzdžiui, nukentėjusiojo sveikatos sutrikdymams ar net jo mirčiai) numato bendrai, tų padarinių savo sąmonėje nedetalizuoja ir vienodai nori bet kurio iš jų atsiradimo. Tyčinis sveikatos sutrikdymas, padarytas esant tiesioginei apibrėžtai tyčiai atimti gyvybę, kvalifikuojamas kaip pasikėsinimas nužudyti.

Patikrinusi bylą teisės taikymo aspektu, teisėjų kolegija, pritardama apeliacinės instancijos teismo išvadoms, nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas įvertino visas nuteistojo kaltės turiniui nustatyti reikšmingas padaryto nusikaltimo aplinkybes, t. y. jo veiksmų pobūdį ir intensyvumą, panaudoto įrankio pavojingumą, veiksmų aplinkybes, nukentėjusiajam padarytą sužalojimų mechanizmą, jų pobūdį, lokalizaciją ir skaičių, pavojingo kėsinosi nutrūkimo priežastį, t. y. kad savo sumanymo nuteistasis nebaigė dėl ne nuo jo priklausančių aplinkybių. Teisėjų kolegija nurodė, kad, atsižvelgus į visas aplinkybes, darytina išvada, jog nuteistasis, suvokdamas savo veiksmų esmę, turėdamas pakankamai gyvenimiškos patirties, ne tik suprato nusikalstamos veikos pavojingumą ir pobūdį, bet ir siekė ne kokių nors neapibrėžtų, o konkrečių padarinių – nukentėjusiojo mirties, tačiau nusikaltimo nebaigė dėl priežasčių, nepriklausančių nuo jo valios, t. y. pasikėsino nužudyti nukentėjusįjį. Teisėjų kolegijos vertinimu, tai atitinka BK 22 straipsnio 1 dalyje, 129 straipsnio 1 dalyje nustatytos veikos požymius. Dėl to vertinti jo padarytą pavojingą baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką tik pagal atsiradusias pasekmes, t. y. nukentėjusiajam sukeltą nežymų sveikatos sutrikdymą, ir kvalifikuoti pagal BK 140 straipsnio 1 dalį, kaip tai padarė pirmosios instancijos teismas, nėra pagrindo.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas nuteistojo kasacinį skundą atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-46-895/2020

BK 231 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl trukdymo antstolio veiklai

Šioje baudžiamojoje byloje asmuo pripažintas kaltu ir nuteistas pagal BK 231 straipsnio 1 dalį už tai, kad nepriimdamas korespondencijos, siunčiamos antstolės jam paštu, neatsiimdamas registruotų laišku iš Lietuvos pašto ir neteikdamas antstolei reikiamų dokumentų ir duomenų, trukdė jai vykdyti teismo sprendimus civilinėje byloje.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija, išnagrinėjusi šią baudžiamąją bylą, pažymėjo, kad baudžiamasis įstatymas neapibrėžia trukdymo veiksmų, nenurodo šios veikos padarymo būdų, taip pat nenustato trukdymo veiksmų turinio. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad BK 231 straipsnyje nustatyta veika gali pasireikšti bet kokios formos trukdymu teisėjų, prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų, tarptautinių teisminių institucijų pareigūnų, antstolių profesinei veiklai; trukdymas gali būti suprastas kaip bet kokie veiksmai, sudarantys kliūtis atlikti profesines procesines pareigas atvirai kišantis į atitinkamo pareigūno veiklą ar sudarant fizines kliūtis. Taigi objektyviai bet kurios formos trukdymas gali būti kvalifikuojamas pagal BK 231 straipsnio 1 dalį, jei trukdoma atitinkamų asmenų procesinei profesinei veiklai ir toks trukdymas nėra susijęs su smurtu ar kitokia prievarta. Kartu išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad trukdymas, kaip teisinis požymis, nėra vienareikšmis ir pavojingumo prasme gali turėti labai skirtingų formų, todėl negali būti nustatomas ir pripažįstamas savaime. Vertinant trukdymą antstoliui vykdyti teismo sprendimą ir sprendžiant klausimą, kokia teisinė atsakomybė turėtų būti taikoma, būtina tinkamai įvertinti padarytos trukdymo veikos pavojingumo pobūdį ir laipsnį, priešingumą teisei. Teismas, vertindamas vieną ar kitą elgesį, kuriuo sudaromos kliūtys antstoliui vykdyti teismo sprendimą, ir pripažindamas šį elgesį nusikalstamu, privalo įvertinti ne vien tik kliūtis, su kuriomis susidūrė antstolis, bet ir įvykio kontekstą: vykdomo teismo sprendimo turinį, asmenų, kurių interesai susiję su teismo sprendimu, padėtį, jų informuotumą apie teismo sprendimo turinį, veiksmų, kuriais trukdoma antstoliui, intensyvumą, taip pat paties antstolio veiksmų teisėtumą ir pan. Tik visapusiškai įvertinus byloje nustatytą aplinkybių visumą įmanoma konstatuoti pakankamą baudžiamajai atsakomybei kilti padarytos veikos pavojingumą.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad šioje byloje trukdymu antstolio veiklai teismai pripažino nuteistojo neveikimą. Tuo tarpu nustačius, jog trukdymas buvo atliktas pasyvia elgesio forma, būtina ypač įdėmiai įvertinti, ar konstatuotas neveikimas pagal savo pavojingumo pobūdį ir laipsnį iš tiesų turėtų būti laikomas nusikalstamu BK 231 straipsnio prasme. Šiuo atveju

vertintina visuma byloje nustatytų aplinkybių, be kita ko, koks buvo neveikimo pobūdis, kiek laiko neveikimas tęsėsi, ar jis buvo intensyvus ir pan. Išplėstinė teisėjų kolegija nurodė, kad, kaip matyti iš teismų nustatytų aplinkybių, nuteistojo veika buvo pasyvi, nesusijusi su kliūčių atlikti profesines antstolio pareigas atvirai kišantis į jo veiklą ar fizinių kliūčių sudarymu. Teismai neteisėta veika ir trukdymu antstolio veiklai pripažino tik tai, kad nuteistasis nepriėmė korespondencijos, siunčiamos jam paštu, neatsiėmė registruotų laiškų iš Lietuvos pašto ir neteikė antstolei informacijos, reikiamų dokumentų šiai vykdant išieškojimą pagal teismo sprendimą civilinėje byloje. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad tik tokio pobūdžio neveikimas pats savaime dar nesuponuoja baudžiamosios atsakomybės pagal BK 231 straipsnio 1 dalį. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, pagal baudžiamojoje byloje nustatytas asmens neveikimo aplinkybes nėra pagrindo konstatuoti, kad antstolės siųstų dokumentų nepriėmimas ir neatsiėmimas buvo išties intensyvus, sistemiškas ir truko ilgą laiką.

Kartu išplėstinė teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į tai, kad sprendžiant dėl baudžiamosios atsakomybės pagal BK 231 straipsnio 1 dalį taikymo, aktualu ir tai, kad šiame BK straipsnyje įtvirtinta nusikalstamos veikos sudėtis yra formalioji, todėl trukdymo veika laikoma baigta nuo jos pradžios, neatsižvelgiant į tai, ar pareigūnų veikla buvo tik trikdoma ar realiai sutrikdyta. Kita vertus, kiekviena nusikalstama veika yra pažeidžiamos baudžiamuoju įstatymu saugomos vertybės. Apie žalą joms, taigi ir apie padarytos veikos pavojingumą, sprendžiama atsižvelgiant į kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes, veikos pavojingumas negali būti preziumuojamas. Pavojingų padarinių neįtvirtinimas nusikalstamos veikos sudėtyje nereiškia, kad veikos, BK aprašytos formaliosiomis sudėtimis, nesukelia pavojingų padarinių ir kad jų apskritai nereikia tirti byloje. Atsižvelgiant į tai, sprendžiant dėl trukdymo veikos pavojingumo, atitinkamai dėl baudžiamosios atsakomybės už tokią veiką taikymo, turėtų būti pagrindžiama, ar dėl trukdymo (be kita ko, antstoliui vykdyti teismo sprendimą) veikos padaryta žala teisingumui, t. y. ar tokia veika buvo sukelti teisiškai reikšmingi padariniai. Šiuo aspektu išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad iš baudžiamosios bylos matyti, jog nepaisant to, kad nuteistasis nevykdė antstolės reikalavimų vykdant išieškojimą civilinėje byloje, išieškojimas vis dėlto vyko. Antstolė reikiamus duomenis apie nuteistojo turtinę padėtį, areštuotą nekilnojamąjį turtą gavo iš registru, taip pat išsiuntė į jo darbovietes patvarkymus išskaitoms iš jo darbo užmokesčio daryti ir tokios išskaitos skolai padengti buvo realiai daromos.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad kaip įgalinančios taikyti nubaudimą asmenims, kurie trukdo teismo sprendimų vykdymui, ir padedančios antstoliui užtikrinti sklandžią vykdymo eigą yra aktualios CPK 585, 616, 645 straipsnių nuostatos. Atsižvelgiant į tokias antstolio turimas teises priemones, kurias jis gali panaudoti prieš vengiantį vykdyti šio pareigūno reikalavimus asmenį, baudžiamoji atsakomybė už trukdymą antstoliui vykdyti teismo sprendimą turėtų būti taikoma prieš tai įvertinus, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis – CPK nustatytomis – priemonėmis ir kodėl šios priemonės nebuvo pakankamos. Šioje baudžiamojoje byloje už keletos išsiųstų patvarkymų dėl įpareigojimo pateikti dokumentus nevykdymą ir kliudymą vykdyti vykdomuosius dokumentus asmeniui buvo taikytos civilinės sankcijos – baudos, kurios paskirtos pagal CPK 585 straipsnio 2 dalį. Duomenų apie CPK 585 straipsnio 2 dalies nuostatų taikymą už kitų antstolės reikalavimų nevykdymą ir kliudymą vykdyti vykdomuosius dokumentus arba CPK 645 straipsnio 3 dalyje nurodytų priemonių taikymą už reikalavimų pateikti informaciją apie turimą turtą nevykdymą baudžiamojoje byloje nėra.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, išplėstinė septynių teisėjų kolegija konstatavo, kad žemesnės instancijos teismai netinkamai vertino nuteistojo veikos pavojingumą, apie baudžiamąjį teisinį jo neveikimo pobūdį sprendė neįvertinę CPK įtvirtintų priemonių taikymo galimybių, taip pat nesilaikė baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės (*ultima ratio*) principo ir nepagrįstai asmenį pripažino kaltu pagal BK 231 straipsnio 1 dalį. Dėl to išplėstinė septynių teisėjų kolegija panaikino žemesnės instancijos teismų sprendimus ir baudžiamąją bylą nutraukė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-51-942/2020

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 255, 256 straipsnių, 257 straipsnio 1 dalies, 324 straipsnio 6 dalies nuostatų laikymasis

Dėl kaltinimo keitimo apeliacinės instancijos teisme

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje kasacinis teismas pasisakė dėl baudžiamojo proceso įstatymo normų, susijusių su kaltinimo keitimu apeliacinės instancijos teisme, taikymu. Byloje apeliacinės instancijos teismas nuosprendžiu pakeitė pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalį ir, be kita ko, nuteistus fizinius ir juridinius asmenis dėl nusikalstamų veikų pagal BK 182 straipsnio 1 dalį išteisino. Kartu pranešė prokurorui, kad nuteistieji galimai padarė nusikalstama veiką, nustatytą BK 220 straipsnio 1 dalyje.

Teisėjų kolegija pirmiausia pažymėjo tai, kad konkrečios baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisme ribas apibrėžia kaltinamasis aktas, taip pat teisėjo nutartis bylą perduoti nagrinėti teisiama jame posėdyje. Pagal baudžiamojo proceso įstatymą byla teisme nagrinėjama tik dėl tų kaltinamųjų ir tik dėl tų nusikalstamų veikų, dėl kurių ji perduota nagrinėti teisiama jame posėdyje. Kaltinamasis negali būti nuteistas dėl nusikalstamos veikos, kuri buvo perkvalifikuota, arba dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytų, jeigu apie tokią galimybę teisiama jame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta (BPK 255 straipsnis). Kartu teisėjų kolegija, atkreipusi dėmesį į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. lapkričio 15 d., 2017 m. birželio 26 d. nutarimus, konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas, ištyręs naujus įrodymus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus ir vertintus įrodymus, gali keisti kaltinime nurodytas esmines faktines bylos aplinkybes ar kaltinime nurodytas veikos kvalifikavimą ir savo iniciatyva, kai nustato tokią būtinybę, tačiau tokiu atveju nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, teisinė padėtis negali būti pasunkinama.

Teisėjų kolegija nurodė, kad šioje byloje apeliacinės instancijos teismas, darydamas išvadą apie tai, kad iš pirmosios instancijos teismo nustatytų aplinkybių galima manyti, jog fizinių ir juridinių asmenų veiksmai šioje byloje atitinka kito, BK 220 straipsnyje įtvirtinto, nusikaltimo sudėtį, ir sprenddamas apie procesinių galimybių perkvalifikuoti veikas nebuvimą, nebuvo aktyvus procese, neanalizavo, ar iš byloje esančios medžiagos galima nustatyti deklaracijų ir patikslintų deklaracijų pateikimo būdą, o nesant tokios galimybės, nesprendė klausimo dėl vadovavimosi BPK 324 straipsnio 6 dalimi, suteikiančia teismui teisę inicijuoti ir realizuoti įrodymų tyrimą apeliacinės instancijos teisme. Be to, teismas, pažeisdamas BPK 255 ir 256 straipsnių nuostatas, nesprendė veikos perkvalifikavimo klausimo. Apeliacinės instancijos teismas šiuo atveju turėjo pareigą teismo posėdyje informuoti nuteistuosius apie tai, kad nagrinėjant bylą jų veika gali būti kvalifikuojama pagal kitą straipsnį, o esant nuteistųjų ir jų gynėjų prašymui suteikti laiko pasiruošti gynybai dėl naujo kaltinimo – patenkinti tokį prašymą ir bylą išnagrinėti iš esmės, tačiau to nepadarė ir taip pažeidė iš BPK 256 straipsnio kylančius reikalavimus. Apeliacinės instancijos teismas, užuot buvęs aktyvus procese ir sprendęs veikų perkvalifikavimo klausimą, informavo apie nuteistųjų veikoje esančius kitus nusikalstamos veikos požymius prokurorą. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad sprendimas pranešti prokurorui apie nuteistųjų veikoje esančius kitus nusikalstamos veikos požymius bet kuriuo atveju gali būti priimtas tik tuomet, kai apeliacinės instancijos teismas yra išsprendęs ne tik veikos teisingo kvalifikavimo, bet ir galimybės perkvalifikuoti veiką teisme savo iniciatyva klausimą. Tam, kad būtų išspręstas numatytas klausimas, pirmiausia apeliacinės instancijos teismas turi išanalizuoti kaltinimo apimtį, turėdamas įgaliojimus ir pats nustatyti iš esmės skirtingas inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes. Įgyvendindamas šią teisę, teismas privalo pranešti kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrinti teisę žinoti kaltinimą, teisę į gynybą, kitų tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą. Taigi nepriklausomai nuo to, kad teisinis nuteistųjų veikų vertinimas iki proceso apeliacinės instancijos teisme buvo nuoseklus, nekito, apeliacine tvarka prokuroras pirmosios instancijos teismo nuosprendžio neskundė, jį skundė tik visi trys nuteisti fiziniai asmenys, taip pat vienas nuteistas juridinis asmuo bei vieno iš

jų atstovė, tai nėra kliūtis apeliacinės instancijos teismui būti aktyviam ir pačiam spręsti dėl minėtų fizinių ir juridinių asmenų veikų kvalifikavimo.

Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas panaikino nuosprendžio dalį, kuria nuteisti fiziniai ir juridiniai asmenys buvo išteisinti dėl sukčiavimo išvengiant turtinės prievolės ir apie galimą kitos nusikalstamos veikos požymių turinčią veiką pranešta prokurorui, ir perdavė ją iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31-895/2020

III. CIVILINĖS BYLOS

Paveldėjimo teisė

Dėl notaro atsisakymo atlikti notarinį veiksma – išduoti paveldėjimo teisės į grynuosius pinigus liudijimą – pagrįstumo

Pareiškėjas (įpėdinis) prašė teismo panaikinti notarės nutarimą atsisakyti atlikti notarinį veiksma ir įpareigoti notarę išduoti paveldėjimo teisės liudijimą į mirusiosios paliktus grynuosius pinigus. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pareiškėjo skundą tenkino.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad Lietuvos notarų rūmų prezidiumo 2013 m. spalio 24 d. nutarimu Nr. 4.2 patvirtintose Testamentų tvirtinimo ir paveldėjimo bylų tvarkymo rekomendacijose įtvirtintų sąlygų visumos buvimas savaime nepatvirtina, kad palikėjo gyvenamojoje vietoje rasti (esantys) grynieji pinigai priklausė mirusiam asmeniui nuosavybės teise palikimo atsiradimo dieną, todėl vien tik tokių sąlygų konstatavimas nepašalina notaro pareigos patikrinti grynujų pinigų priklausymo palikėjui faktą. Tais atvejais, kai notarui kyla pagrįstų abejonių, ar palikėjo gyvenamojoje vietoje rasti grynieji pinigai tikrai galėjo jam priklausyti nuosavybės teise, notaras turi teisę pareikalauti, kad įpėdinis pateiktų notarui įrodymus, kurie leistų daryti tikėtiną išvadą, jog grynieji pinigai nuosavybės teise galėjo priklausyti palikėjui jo mirties dieną, ir tai sudarytų pagrindą dėl šių pinigų išduoti paveldėjimo teisės liudijimą.

Kasacinis teismas nurodė, kad notaras dėl tvirtinamų faktų egzistavimo sprendžia pagal tai, ar faktų duomenys ir aplinkybės yra konkretūs, detalūs, aiškūs, papildantys vienas kitą ir sudarantys nuoseklią visumą, kuri notarui nekeltų pagrįstų abejonių, ar priešingai, duomenys kelia abejonių dėl neišsamumo, netikslumo, menkos sąsajos su tiriamu klausimu, fragmentiškumo, tarpusavio prieštaravimų ar kitokių aplinkybių. Jeigu įrodymai, t. y. faktiniai duomenys apie nuosavybės teisės patvirtinimą konkrečiam asmeniui, yra apie kilnojamąjį ir neregistruojamą turtą, neturintį su konkrečiu asmeniu siejančių žymių, patvirtinantys konkretaus asmens nuosavybę tik netiesiogiai, vien dėl atskirų jos įgijimo ar valdymo elementų, nesudarantys nuoseklios visumos, yra priešaringi, tai jie gali sudaryti pakankamą pagrindą notarui abejoti faktu. Notaras turi pareigą įsitikinti fakto tikrumu, tačiau tai nereiškia pareigos notarui reikalauti pateikti visus įmanomus įrodymus ar konkretų, išsamų ir baigtinį įrodymų sąrašą. Notaro pareiga patikrinti faktą reiškia, kad notaras, prieš išduodamas paveldėjimo teisės liudijimą, turi pareikalauti palikėjo nuosavybės teisę į turtą patvirtinančius įrodymus, reikalaujamus pagal įstatymus ir nusistovėjusią tiems atvejams notarinę praktiką.

Ginčytina ar neaiški aplinkybė yra pagrindas atsisakyti atlikti notarinį veiksma, todėl iki tol, kol patikimai nėra patvirtintas pinigų priklausymas palikėjui nuosavybės teise, notaras turi pagrindą abejoti dėl šio fakto. Nagrinėjamoje byloje būtent pareiškėjas teisme turėjo įrodyti, kad notarė nepagrįstai atsisakė atlikti notarinį veiksma, t. y. nepareikalavusi pagal įstatymus ir notarinę praktiką reikalingų duomenų, kurie būtų neabejotinai pagrindę palikėjos nuosavybės teisę į rastus pinigus. Aplinkybės, kad pareiškėjas pateikė teismui, tačiau nebuvo pateikęs notarei dokumentų ir liudytojų parodymų su netiesioginiais duomenimis apie palikėjos nuosavybės teisę į grynuosius pinigus ir kad teismui šių duomenų pakako, savaime nepatvirtina, kad jų turėjo pakakti ir notarei. Jei notaro nepareikalauti duomenys patvirtina palikėjo nuosavybės teisę į pinigus, kaip neregistruojamą kilnojamąjį turtą, netiesiogiai, t. y. iš dokumentų ar iš liudytojų parodymų matyti, kad palikėjas turėjo

pajamų šaltinį, pagal gyvenimo būdą, asmeninę padėtį ir savybes galėjo sutaupyti ir tokiu būdu per tam tikrą laiką įgyti pinigus, tai nesudaro pagrindo vertinti, kad notaras nepagrįstai atsisakė atlikti notarinį veiksma. Ginčijama aplinkybė gali būti vertinama kaip abejotina notaro požiūriu, jeigu įrodymai yra netiesioginiai ir fragmentiniai.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad turto deklaracija gali būti vertinama kaip vienas iš įrodymų, pagrindžiančių konkrečios pinigų sumos valdymą nuosavybės teise nurodytu laiku. Jei tokia deklaracija nebuvo pateikta, tai gali būti, kad nebuvo pagrindo jos teikti arba toks pagrindas buvo, bet nebuvo įvykdyta pareiga pateikti deklaraciją. Deklaracijos nepateikimas gali sudaryti pagrindą kritiškai, kaip nepatikimus, vertinti kitus įrodymus, pateiktus kaip patvirtinančius, kad asmuo pinigų turėjo, tačiau deklaracijos nepateikimas būtų tik vienas iš įrodymų visumos. Faktą, ar asmuo turėjo pinigų, reikėtų nustatyti iš bylos aplinkybių ir įrodymų visumos dėl asmens galimybių įsigyti lėšas (uždirbti, gauti išmokas, įgyti turto, paveldėti, gauti dovanų, kompensacijų, sutaupyti pagal gyvenimo būdą ir užsiėmimus ir kt.), taip pat įvertinus priežastis, kodėl jis lėšų nedeklaravo.

Kasacinis teismas sprendė, kad bylą nagrinėję teismai nenustatė naujų aplinkybių, kad notarė, sprendama dėl paveldėjimo teisės liudijimo išdavimo, turėjo daugiau dokumentų ar kad pažeidė profesines pareigas, sprendama dėl notarinio veiksmo neatlikimo. Vien ta aplinkybė, kad teismo proceso metu pareiškėjas teismui pateikė papildomus įrodymus dėl pinigų priklausymo nuosavybės teise palikėjai fakto, nesudaro pagrindo vertinti, kad notarės atsisakymas atlikti notarinį veiksma pagal jai pateiktą duomenų kiekį buvo neteisingas. Dėl to kasacinis teismas panaikino teismų procesinių sprendimų dalis, kuriomis panaikintas notarės nutarimas atsisakyti atlikti notarinį veiksma, ir šią pareiškėjo skundo dalį atmetė. Teismų procesinių sprendimų dalys, kuriomis notarė įpareigota išduoti pareiškėjui paveldėjimo teisės pagal įstatymą liudijimą į palikėjos grynuosius pinigus, paliktos nepakeistomis, nes teismams ištyrus pareiškėjo pateiktus papildomus įrodymus ir nustačius, kad pinigai priklausė palikėjai nuosavybės teise, įpareigojimas notarei išduoti paveldėjimo teisės liudijimą sietinas su teismų nustatytu juridinę reikšmę turinčiu faktu, bet ne su notarės neteisėtais veiksmais atsisakant išduoti pareiškėjui paveldėjimo teisės liudijimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-80-695/2020

Sutarčių teisė

Dėl bendraturčio teisės nutraukti bendrosios dalinės nuosavybės teise valdomo objekto panaudos sutartį

Ieškovė, be kitų reikalavimų, prašė nutraukti jos ir atsakovo (buvusio sutuoktinio) sutarimu sudarytą žodinę panaudos sutartį, kuria ieškovė ir atsakovas jiems bendrosios nuosavybės teise po 1/2 dalį priklausančiu 1 kambario butu buvo leidę naudotis atsakovei (buvusio sutuoktinio motinai), bei išskeldinti atsakovę iš šio buto. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas sprendė, kad 2016 m. gruodžio 2 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-498-248/2016 šiai bylai turi precedento galią ir bylą nagrinėję teismai pagrįstai rėmėsi joje pateiktais išaiškinimais, tačiau netinkamai juos interpretavo bei taikė. Minėtoje nutartyje buvo pateikti išaiškinimai dėl dviejų faktinių ir teisinių situacijų. Pirmoji situacija – atvejis, kai, nesant nustatytos naudojimosi bendrosios dalinės nuosavybės teisės objektu tvarkos, bendraturčių sutarimu visas bendrosios nuosavybės objektas panaudos sutartimi buvo perduotas naudotis kitam asmeniui ir vienas iš bendraturčių vėliau reiškia valią dėl visos panaudos sutarties nutraukimo. Tokiu atveju sutartis, kuria visas bendrosios nuosavybės objektas perduotas naudotis kitam asmeniui, gali būti nutraukta taip pat tik bendraturčių sutarimu, o tokio sutarimo nepasiekus – teismo tvarka. Antroji situacija – atvejis, kai, nesant nustatytos naudojimosi bendrosios dalinės nuosavybės teisės objektu tvarkos, bendraturčių sutarimu visas bendrosios nuosavybės objektas panaudos sutartimi buvo perduotas naudotis kitam asmeniui ir vienas iš bendraturčių vėliau reiškia valią nutraukti sutarties dalį dėl jam tenkančios turto dalies. Tokiu atveju sutartis dėl šiam bendraturčiui tenkančios turto dalies panaudos gali būti nutraukta, kai tarp bendraturčių yra nustatoma

naudojimosi šiuo turtu tvarka, nes tik nustačius tokią tvarką įmanoma įvardyti, dėl kurio konkretaus turto sutartis nutraukiama, o dėl kurio išlieka panaudos teisiniai santykiai.

Kasacinis teismas konstatavo, kad šiuo atveju ginčas iš esmės yra kilęs tarp bendraturčių dėl jiems bendrai priklausančio objekto naudojimo, valdymo bei nuosavybės teisių į jį įgyvendinimo tvarkos. Tokį kilusį ginčą, remiantis pirmiau minėtais kasacinio teismo išaiškinimais, turi spręsti teismas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad bendrosios nuosavybės teisės prigimtis lemia tai, jog bendraturčių valia dėl nuosavybės teisių įgyvendinimo turi būti derinama ir turi būti ieškoma visiems priimtino sprendimo. Tai savo ruožtu lemia, jog, spręsdami ginčą dėl panaudos sutarties nutraukimo bei atsakovės išskeldinimo, teismai turi įvertinti bei pasverti bendraturčių interesus ir atsižvelgdami į nustatytas aplinkybes spręsti dėl pareikštų reikalavimų (ne)pagrįstumo.

Kasacinis teismas detalizavo, kad teismas, spręsdamas aptariamo pobūdžio bendraturčių ginčą dėl nuosavybės teisių įgyvendinimo, turi siekti abiem šalims kuo priimtinausio sprendimo, atsižvelgti į šalių nesutarimo priežastis, siekti, kad sprendimas dėl tolesnių prievolių santykių tęsimo kuo labiau atitiktų šalių interesus ir tarnautų geresniam nuosavybės valdymui. Teismas taip pat turi bendraturčių interesus dėl panaudos sutarties tęsimo ir (ar) jos nutraukimo įvertinti nuosavybės neliečiamumo ir apsaugos kontekste bei pasverti, ar vieno iš bendraturčių interesų prioriteto šiuo konkrečiu atveju pripažinimas nesukels esminio kito bendraturčio nuosavybės teisės pažeidimo. Taigi šių aplinkybių kontekste teismas turi įvertinti kiekvieno iš bendraturčių interesus, juos pasverti bei išspręsti tarp šalių kilusį ginčą dėl bendrosios dalinės nuosavybės valdymo, remdamasis proporcingumo ir protingos, teisingos bei sąžiningos bendraturčių interesų pusiausvyros principais.

Remdamasis nurodytais išaiškinimais bei konstatavęs, kad neatskleista bylos esmė, kasacinis teismas teismų procesinius sprendimus panaikino ir bylą perdavė iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-60-701/2020

Dėl vienintelės vežimo sutarties kriterijaus aiškinimo bei vežėjo atsakomybės ribų pagal CMR konvenciją

Ieškovė (Ukrainoje registruota įmonė) kreipėsi į teismą, prašydama priteisti solidariai iš atsakovų (dviejų Lietuvoje registruotų įmonių ir fizinio asmens) nuostolių atlyginimą už nepristatytą krovinį. Pagal ieškovės ir atsakovo fizinio asmens sudarytą tarptautinio susisiekimo krovinių ekspedijavimo paslaugų teikimo sutartį ieškovės įsigytų prekių pervežimą iš Roterdamo (Nyderlandai) į Konstantinovką (Ukraina) organizavo ekspeditorius atsakovas fizinis asmuo. Šis asmuo kroviniui pervežti pasamdė įmonę, kuri pasitelkė faktiškai krovinio pervežimą vykdžiusią vežėją – atsakovę. Vežėja atgabeno šį krovinį į sandėlį Kaune, čia jis buvo iškrautas, perduotas CMR važtaraštyje nenurodytam asmeniui ir galiausiai prarastas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino iš dalies: priteisė ieškovei iš atsakovės vežėjos dalies nuostolių atlyginimą, ieškinio reikalavimus kitiems atsakovams atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad susitariančiųjų ir (ar) faktiškai vežimą vykdančių vežėjų grandinės atveju susiklosto dvi teisinių santykių grupės: pirma, teisiniai santykiai tarp pervežimo paslaugos užsakovo (kliento) ir vežėjų (išoriniai teisiniai santykiai); antra, vežėjų tarpusavio santykiai (vidiniai teisiniai santykiai). Šių teisinių santykių atskyrimas reikšmingas vertinant „vienintelės sutarties“ kriterijų. Vežimo paslaugą užsakęs subjektas (klientas) nėra vežėjų, vykdančių jo užsakymą, tarpusavio susitarimų šalis. Todėl vėlesni vežėjų tarpusavio susitarimai neturi teisinės reikšmės kvalifikuojant teisinius santykius pagal „vienintelės sutarties“ kriterijų.

Kasacinis teismas CMR konvencijos 34 straipsnyje įtvirtintą sąvoką „vienintelė sutartis“ aiškino kaip apibūdinančią atvejus, kai sutartį su vežėju sudaręs asmuo (vežimo paslaugos užsakovas) su vežėju dėl krovinio gabenimo per visą maršrutą (nuo taško A iki taško Ž) sudaro vieną sutartį, neapimančią situacijų, kai vežimo paslaugos užsakovas dėl krovinio gabenimo skirtingomis to paties

maršruto (nuo taško A iki taško Ž) atkarpomis sudaro skirtingas sutartis (pvz., nuo taško A iki taško K ir nuo taško K iki taško Ž).

Kasacinis teismas padarė išvadą, kad CMR konvencijos 34 straipsnio formuluotė „antrasis ir kiekvienas kitas vežėjas, perimdamas krovinį ir važtaraštį, tampa sutarties dalyviu tokiomis sąlygomis, kurios nurodytos važtaraštyje“ reglamentuoja vieną iš tolimesnių vežėjų prisijungimo prie tarp krovinio vežimo užsakovo ir šį pervežimą įsipareigojusio įvykdyti asmens (asmenų) sutartinių teisinių santykių būdų, kai prisijungiantis asmuo gauna važtaraštį bei perima krovinį. Tokiu atveju tolimesnis vežėjas, priimdamas krovinį bei važtaraštį, išreiškia valią dalyvauti sutartiniuose santykiuose, priima sutarties sąlygas, taigi, atlikus atitinkamus veiksmus, vėlesnio vežėjo prisijungimas prie sutarties įvyksta *ex lege*. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad jeigu asmuo sudaro sutartį kroviniui pervežti į paskirties vietą, bet veža ne pats, o paveda tai daryti trečiajam asmeniui, jis vis tiek yra vežėjas CMR konvencijos prasme. Netgi tuo atveju, kai ekspeditorius prisiima atsakomybę už visą pervežimo organizavimą, tačiau nėra atskiro nurodymo, kad jis tik ekspedijuoja krovinį, jis taip pat laikytinas vežėju CMR konvencijos prasme. Todėl jeigu iš sutarties aiškiai matyti, kad šalis įsipareigoja pervežti krovinį, ji laikoma vežėju CMR konvencijos prasme ir atsako kaip krovinio vežėjas nepriklausomai nuo to, kad faktiškai krovinį vežė kitas asmuo.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad „vienintelės sutarties“ kriterijaus taikymui būtina nustatyti, kur yra prekių gabenimo maršruto pradžia ir pabaiga. Nagrinėjamu atveju CMR važtaraštyje, užsakyme prie ieškovo ir atsakovo fizinio asmens sudarytos tarptautinio susisiekiimo krovinių ekspedijavimo paslaugų teikimo sutarties buvo nurodytos prekės priėmimo (Roterdamas, Olandija) ir iškrovimo (Konstantinovka, Ukraina) vietos, todėl kasacinis teismas konstatavo, kad šia sutartimi ir užsakymu sutarta ne tik dėl ekspedijavimo, bet ir dėl krovinių vežimo, šie dokumentai apėmė krovinio gabenimą visu maršrutu, todėl teismai pagrįstai nustatė, jog krovinio gabenimas iš Roterdamo (Nyderlandai) į Konstantinovką (Ukraina) buvo visas krovinio maršrutas. Kasacinis teismas pažymėjo, jog pagal CMR konvencijoje įtvirtintą vežimo sutarties apibrėžtį vežėjas, priėmęs pervežti siuntėjo krovinį, įsipareigoja jį pristatyti į paskirties vietą ir perduoti krovinio valdymą siuntėjo nurodytam gavėjui. Dėl to atsakovė (viena iš vežėjų), priėmusi krovinį ir važtaraštį, nepaisydama duomenų dėl paskirties vietos neatitikimo važtaraštyje ir užsakyme jai (važtaraštyje iškrovimo vieta nurodyta Ukrainoje esanti Konstantinovka, o užsakyme krovinio iškrovimo vieta nurodyta: „Kaunas, LT, tiksliau telefonu“), ir nepareikalavusi važtaraščio pakeisti pagal pasirašyto užsakymo sąlygas, šiais savo veiksmais prisijungė prie susiklosčiusių užsakovės, susitariančiojo vežėjo ir jo pasitelktos vežėjos sutartinių krovinio vežimo teisinių santykių.

Šios aplinkybės lėmė, kad ginčo krovinyje turėjo būti įteiktas CMR važtaraštyje nurodytam subjektui. Toks įpareigojimas galėjo būti pakeistas tik remiantis CMR konvencijos 12 straipsnyje įtvirtinta tvarka. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad CMR konvencijos 12 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta siuntėjo teisė disponuoti kroviniu – pareikalauti iš vežėjo nutraukti jo vežimą, pakeisti krovinio pristatymo vietą arba atiduoti krovinį kitam gavėjui, negu nurodytas važtaraštyje. Siuntėjas praranda šią teisę nuo to momento, kai antrasis važtaraščio egzempliorius perduodamas gavėjui arba kai gavėjas veikia pagal teises, nustatytas 13 straipsnio 1 punkte. Nuo šio momento vežėjas privalo vadovautis krovinio gavėjo instrukcijomis (CMR konvencijos 12 straipsnio 2 dalis). Nepaisant to, ar vežimo metu buvo pasinaudota CMR 12 straipsnyje nurodyta disponavimo kroviniu teise ar ne, vežėjas, pristatęs krovinį į paskirties vietą, perduodamas krovinį, turi pareigą patikrinti, ar perduoda krovinį tinkamam asmeniui, t. y. važtaraštyje nurodytam gavėjui (jo įgaliotam asmeniui), arba siuntėjo, pasinaudojusio CMR konvencijos 12 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teise nurodyti vežėjui atiduoti krovinį kitam gavėjui, negu nurodytas važtaraštyje, reikalavimu pakeistam gavėjui. Jeigu vežėjas perduoda krovinį ne siuntėjo nurodytam gavėjui, tai prilyginama krovinio praradimui ir taikoma vežėjo kaltės dėl krovinio praradimo, sugadinimo ar pavėluoto pristatymo prezumpcija (CMR konvencijos 17, 18 straipsniai). Šios prezumpcijos buvimas lemia tai, kad būtent vežėjui tenka pareiga įrodyti, jog asmuo, kuriam jis perdavė krovinį, turėjo teisę jį gauti. Nagrinėjamoje byloje atsakovė vežėja nepagrindė, jog asmuo, kuriam buvo perduotas krovinyje, buvo CMR važtaraštyje nurodyto krovinio gavėjas ar asmuo, įgaliotas priimti krovinį vykdant pagal CMR konvencijos 12 straipsnį teiktinus nurodymus (CMR konvencijos 12, 17, 18 straipsniai). Todėl kasacinis teismas

sprendė, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai konstatavo krovinio praradimą ir atitinkamai vertino, kad atsakovė vežėja CMR konvencijos 36 straipsnio pagrindu galėjo būti laikoma tinkama šalimi, iš kurios siekiama nuostolių atlyginimo.

Kasacinis teismas nurodė, kad CMR konvencijos 29 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vežėjas negali vadovautis konvencijos nuostatomis, kurios jį atleistų nuo atsakomybės ar ją ribotų, jeigu žala padaryta sąmoningai arba dėl jo kaltės, kuri pagal įstatymus, taikomus bylą nagrinėjančio teismo, prilyginama tyčiniams veiksams. Tas pats galioja ir tuo atveju, jei sąmoningus, tyčinius veiksmus įvykdė vežėjo agentai arba kiti asmenys, kurių paslaugomis naudojosi vežėjas vežimo metu, kai agentai ar kiti asmenys vykdė jiems pavestas užduotis (CMR konvencijos 29 straipsnio 2 dalis). Kasacinis teismas jau yra išaiškinęs, jog vežėjo didelis neatsargumas, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, gali būti prilyginamas tyčiniams veiksams, kurie yra pagrindas taikyti vežėjui visišką atsakomybę už krovinio praradimą. Vežėjas jam patikėtą gabenti turtą privalo įteikti gavėjui, todėl jo įsipareigojimai verčia būti jį ypač pareigingą, t. y. labai atsargų ir atidų.

Kasacinis teismas sprendė, kad vežėjos veiksmai teismų pagrįstai buvo kvalifikuoti kaip jos didelis neatsargumas, ji prarado galimybę remtis CMR konvencijoje įtvirtintais atsakomybės ribojimo ar atleidimo nuo atsakomybės pagrindais (CMR konvencijos 29 straipsnio 1 dalis). Dėl to apeliacinės instancijos teismo nutartis palikta nepakeista.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-151-421/2020

Dėl savininko prievolės sumokėti šilumos tiekėjui už į daugiabučiame gyvenamajame name esantį butą centralizuotai tiekiamą šilumos energiją, kai šis butas neteisėtai valdomas kito asmens

Ieškovė (šilumos tiekėja) prašė priteisti iš atsakovės (buto savininkės) skolą už šilumos energiją. Atsakovė dalį ieškovės patirtų šilumos tiekimo išlaidų atlyginti atsisakė, motyvuodama tuo, kad, įgijusi ginčo butą, neturėjo galimybės iškart į jį patekti bei juo naudotis, nes bute gyveno ankstesnė savininkė su šeima. Atsakovės nuomone, atsiskaitymo prievolė už tą laikotarpį galėtų tekti tik buvusiai savininkei. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino iš dalies. Byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl atsiskaitymo už patiektą šilumos energiją prievolės subjekto nustatymo.

Kasacinis teismas konstatavo, kad tarp šalių susiklostę santykiai atitinka energijos pirkimo–pardavimo sutartinius santykius, kurių samprata įtvirtinta Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.383 straipsnio 1 dalyje. CK 6.384 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu pagal sutartį abonentas yra fizinis asmuo – vartotojas, naudojantis energiją savo buitiniams reikmėms, tai sutartis laikoma sudaryta nuo vartotojo įrenginių prijungimo prie energijos tiekimo tinklų. Pasisakydamas dėl patalpų savininko pareigos mokėti už šilumos energiją, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tuo atveju, kai nėra sudarytos individualios rašytinės šilumos energijos pirkimo–pardavimo sutarties, tokia sutartis laikoma sudaryta konkludentiniais veiksmais pagal standartines sąlygas šiose sąlygose nurodytų šalių, t. y. tiekėjo ir pastato savininko–šilumos vartotojo ar pastato buto, kitų patalpų savininko – buitinio vartotojo arba juridinio asmens, vartojančio šilumą ir (ar) karštą vandenį patalpose, kuriose neįrengti atsiskaitomieji šilumos apskaitos prietaisai.

Remdamasis energijos pirkimo–pardavimo sutartinių santykių reglamentavimu, kasacinis teismas nurodė, kad kai šiluma tiekama į daugiabučiame name esančias gyvenamąsias patalpas, dėl inžinerinių tinklų ypatumų bei bendrų patalpų tokiame name techniškai gali būti neįmanoma užtikrinti šilumos tiekimą daugiabučiam namui, netiekiant jos daliai patalpų. Tokiu atveju patalpų savininko prievolė mokėti už tiekiamą šilumą, *inter alia* (be kita ko), gali kilti ir iš įstatyme įtvirtintos juridinių faktų sudėties, kai patalpų savininkas, įgydamas nuosavybės teisę į jas, kartu prisiima ir prievolę atlyginti už tiekiamą šilumos energiją. Todėl nagrinėjamu atveju atsakovė, perėmusi nuosavybės teisę į butą, kuriam ieškovė tiekė šilumos energiją, tapo šilumos energijos vartojimo pirkimo–pardavimo sutarties šalimi ir tokiu būdu perėmė atsiskaitymo prievolę ieškovei už šios tiekiamą į butą šilumos energiją. Kasacinis teismas išaiškino, kad buto valdymo ir naudojimo teisiniai santykiai, susiklostę tarp atsakovės ir trečiojo asmens (buvusios savininkės), negali turėti įtakos

ieškovės teisėms ir teisėtiems interesams ginčo atveju gauti atlygį už sutartinių įsipareigojimų vykdymą, nes ji nėra minėtų teisinių santykių tarp atsakovės ir trečiojo asmens dalyvė.

Konstatavęs atsakovės prievolę atlyginti ieškovei įsiskolinimą už šilumos energijos tiekimą, kasacinis teismas bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus pakeitė, priteisdamas ieškovei atsakovės įsiskolinimą už patiektą šilumos energiją laikotarpiu nuo nuosavybės teisės į butą ieškovei atsiradimo iki trečiojo asmens su šeima iškeldinimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-74-684/2020

Civilinė atsakomybė

Dėl faktinio didesnio pavojaus šaltinio valdytojo ir neteisėtai valdymą perleidusio asmens solidariosios atsakomybės atsiradimo ir taikymo sąlygų

Ieškovas (Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinis skyrius), išmokėjęs eismo įvykio metu nukentėjusiam asmeniui ligos išmoką, pareiškė regresinį ieškinį, kuriuo, be kitų reikalavimų, prašė priteisti išmokėtą sumą solidariai iš atsakovų. Atsakovai šioje byloje buvo asmuo, viešame registre nurodytas kaip transporto priemonės savininkas, kuris, ieškovo teigimu, neteisėtai leido kitam asmeniui valdyti privalomuoju transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu nedraustą transporto priemonę, ir faktinis transporto priemonės valdytojas, sukėlęs eismo įvykį. Pirmosios instancijos teismas patvirtino ieškovo su vienu iš atsakovų (eismo įvykį sukėlusiu asmeniu) sudarytą taikos sutartį ir šią civilinės bylos dalį nutraukė; ieškinio reikalavimą kitam atsakovui patenkino. Apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria ieškinys buvo patenkintas, ir priėmė naują sprendimą – ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad CK 6.270 straipsnio 3 dalyje reglamentuojama speciali situacija, kai teisėtas didesnio pavojaus šaltinio valdytojas praranda didesnio pavojaus šaltinio kontrolę dėl neteisėto didesnio pavojaus šaltinio valdytojo veiksmų; teisėto ir neteisėto didesnio pavojaus šaltinio valdytojų solidarioji atsakomybė atsiranda tik tuo atveju, jei teisėtas valdytojas yra kaltas dėl valdymo netekimo. Todėl siekiant taikyti solidariąją atsakomybę šiuo pagrindu visų pirma būtina nustatyti neteisėto užvaldymo faktą, o tik tuomet faktą, ar teisėtas didesnio pavojaus šaltinio valdytojas yra kaltas dėl tokio valdymo netekimo. Nagrinėjamoje byloje nustačius, kad transporto priemonės nuosavybės teisė tarp atsakovų buvo perduota ir priimta laisva valia (net jei ir pažeidžiant imperatyviasias įstatymo normas), kasacinis teismas sprendė, kad nėra pagrindo konstatuoti neteisėto transporto priemonės užvaldymo fakto ir spręsti dėl teisėto transporto priemonės valdytojo kaltės dėl valdymo netekimo, o kartu ir solidariosios atsakomybės pagal CK 6.270 straipsnio 3 dalį.

Kita vertus, kasacinio teismo praktikoje konstatuota, jog transporto priemonės savininko solidarioji atsakomybė už transporto priemone padarytą žalą gali kilti ir tais atvejais, kai transporto priemonės valdymą jis savo valia perdavė kitam asmeniui, tačiau kito asmens valdymas pripažintinas neteisėtu dėl priežasčių, nesusijusių su neteisėtu transporto priemonės užvaldymu. Tokiu atveju didesnio pavojaus šaltinio – transporto priemonės – valdymą neteisėtai (pažeidžiant tam tikrus viešosios teisės nustatytus draudimus) perleidusio valdytojo civilinė atsakomybė nustatoma pagal bendrąsias deliktinės atsakomybės taisykles. Šioje byloje kasacinis teismas pasisakė dėl transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu nedraustos transporto priemonės perleidimo kaip viešosios teisės nustatyto draudimo pažeidimo solidariosios faktinio transporto priemonės valdytojo ir pareigą apdrausti pažeidusio asmens atsakomybės taikymo kontekste.

Kasacinis teismas nurodė, kad teisinės pasekmes sukėlę faktinio didesnio pavojaus šaltinio valdytojo ir valdymą jam neteisėtai perleidusio asmens veiksmai yra skirtingo pobūdžio, savarankiški, atlikti skirtingu laiku – faktinio valdytojo atsakomybė kildinama tiesiogiai iš eismo įvykio sukėlimo, o valdymą perleidusio asmens – iš viešosios teisės normose nustatytos pareigos pažeidimo, lemiančio perleidimo neteisėtumą. Tokiu atveju solidariajai atsakomybei pagal CK 6.6 straipsnio 3 dalį taikyti turi būti nustatytas objektyvusis bendrininkavimas, t. y. kiekvieno bendrininko veiksmų ryšys su ta pačia kilusia žala, įvertintas faktinis ir teisinis priežastinis kiekvienos priežasties ir kilusių padarinių ryšys. Kasacinis teismas pažymėjo, kad, šioje byloje ieškovei ieškinį

pareiškus CK 6.290 straipsnio pagrindu įgyvendinant regreso teisę, aktualu nustatyti priežastinį ryšį tarp eismo įvykio metu nukentėjusiajam padarytos žalos ir pareigos neleisti naudoti transporto priemonės, jei ji nėra drausta privalomuoju transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, pažeidimo. Kasacinis teismas nurodė, kad pareiga apdrausti transporto priemonę civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu ir neleisti kitiems asmenims naudoti nedraustos transporto priemonės nėra tokio pobūdžio pareiga, kurios pažeidimas turėtų įtakos eismo įvykio sukėlimui ir žalos nukentėjusiam asmeniui atsiradimui. Dėl to kasacinis teismas konstatavo, kad tarp eismo įvykio metu nukentėjusiajam padarytos žalos ir pareigos neleisti naudoti neapdraustos privalomuoju transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu transporto priemonės pažeidimo neegzistuoja faktinis priežastinis ryšys. Konstatavus faktinio priežastinio ryšio neegzistavimą, atitinkamai negali būti nustatytas ir teisinis priežastinis ryšys kaip būtina deliktinės atsakomybės sąlyga. Taigi nėra pagrindo tokiu atveju konstatuoti objektyvųjį bendrininkavimą ir solidariąją atsakomybę.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-59-1075/2020

Civilinio proceso teisė

Dėl ginčo dėl kompensacijos už sutrikdytą skrydį priteisimo teisingumo, kai oro transporto paslaugas teikia ne ES valstybėje narėje įsteigta oro bendrovė

Ieškovė (keleiviams atstovaujanti įmonė) prašė priteisti iš atsakovės (Ukrainos oro bendrovės) kompensaciją pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą Nr. 261/2004, nustatantį bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisykles (toliau – Reglamentas 261/2004), už sutrikdytą jungiamąjį skrydį maršrutu Vilnius–Kijevas–Niujorkas dėl skrydžio atidėjimo grandinėje Kijevas–Niujorkas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai atsisakė priimti ieškovės ieškinį kaip neteismingą Lietuvos Respublikos teismams.

Reglamentas 261/2004 įtvirtina keleivių teisę į šio reglamento 7 straipsnyje nustatytą fiksuotą ir visiems keleiviams vienodą kompensaciją, kuri suteikia galimybę ištaisyti keleivių prarasto laiko situaciją nereikalaujant, kad jie įrodytų individualią žalą. Minėto reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktas nesieja Reglamente 261/2004 taikymo galimybės su tuo, ar skrydį vykdančio vežėjas yra Bendrijos oro vežėjas, todėl skrydžių iš oro uosto, esančio valstybės narės teritorijoje, atveju Reglamentas 261/2004 taikytinas ir tada, kai atitinkamą skrydį vykdo ne Bendrijos oro vežėjas. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimą, kad jungiamąjį skrydį sudarantys du ar daugiau skrydžių, kiek tai susiję su keleivių teise į kompensaciją, nustatytą Reglamente 261/2004, vertinami kaip viena visuma. Taigi, kasacinis teismas konstatavo, kad byloje nagrinėjamas jungiamasis skrydis, kuris buvo vykdytas iš oro uosto, esančio valstybės narės teritorijoje (Vilniuje), į trečiosios valstybės teritorijoje esantį oro uostą (Niujorką) su tarpiniu nutūpimu Ukrainoje, patenka į Reglamente 261/2004 taikymo sritį.

Reglamentas 261/2004 nereglamentuoja reikalavimų dėl kompensacijos priteisimo teisingumo. Atlikęs Europos Sąjungos teisės aktų analizę, kasacinis teismas darė išvadą jog, bylos atsakovės buveinės vietai esant ne valstybėje narėje, tarptautinė jurisdikcija turi būti nustatoma remiantis nacionalinės teisės normomis, atsižvelgiant į veiksmingumo principą, t. y. turi būti įvertinta, ar dėl nacionalinės teisės normų negali tapti praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga pasinaudoti iš Reglamente 261/2004 kylančiomis teisėmis.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 780 straipsnis nustato, kad CPK nuostatos dėl tarptautinio civilinio proceso taikomos, jeigu tarptautinė sutartis, kurios dalyvė yra Lietuvos Respublika, atitinkamų santykių nereglamentuoja kitaip. Lietuvos Respublika ir Ukraina yra sudariusios Teisinės pagalbos sutartį, kurios 33 straipsnio 3 dalyje nustatyta alternatyvaus teisingumo taisyklė, pagal kurią reikalavimas dėl žalos atlyginimo nukentėjusio asmens

pasirinkimu gali būti reiškiamas atsakovo buveinės vietos valstybės teisme arba teisme tos valstybės, kurios teritorijoje įvyko veiksmas ar kitokia aplinkybė, tapusi pagrindu reikalauti atlyginti žalą.

Kasacinis teismas sprendė, kad Teisinės pagalbos sutartyje įtvirtinta sąvoka „vieta, kurioje įvyko veiksmas arba kitokia aplinkybė, tapusi pagrindu reikalauti atlyginti žalą“, tuo atveju, kai yra pareiškiamas reikalavimas dėl kompensacijos priteisimo pagal Reglamentą 261/2004, apima lėktuvo išvykimo vietą, neatsižvelgiant į tai, kad faktinis jungtinio skrydžio sutrikdymas, dėl kurio atvykti į paskirties vietą buvo pavėluota, įvyko ne išvykimo vietos valstybėje. Kadangi nagrinėjamu atveju reikalavimas reiškiamas dėl skrydžio, vykdyto iš Vilniaus oro uosto, Lietuvos Respublikos teismai turi jurisdikciją nagrinėti šioje byloje pareikštus reikalavimus, o priešingos bylą nagrinėjusių teismų išvados yra nepagrįstos

Dėl to pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutartys buvo panaikintos ir pirmosios instancijos teismui perduota ieškinio priėmimo klausimą spręsti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-52-823/2020

Dėl bylinėjimosi išlaidų, susidariusių aukštesnės instancijos teisme, paskirstymo bylą pakartotinai išnagrinėjus žemesnės instancijos teisme

Byloje buvo sprendžiamas klausimas, ar apeliacinės instancijos teismas, pakartotinai nagrinėdamas bylą ir spręsdamas bylinėjimosi išlaidų, susidariusių apeliacinės instancijos ir kasaciniame teismuose, jas teisingai paskirstė.

Kasacinis teismas nurodė, kad kertinis CPK 93 straipsnyje numatytų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių principas „pralaimėjęs moka“ nėra absoliutus, proceso įstatymas suteikia teismui teisę nukrypti nuo šių taisyklių (CPK 93 straipsnio 4 dalis). Nukrypimas nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių yra galimas tik šių nuostatų *expressis verbis* (tiesiogiai, aiškiais žodžiais) reglamentuotais pagrindais (netinkamas šalies procesinis elgesys ir kt.). Be to, teismas, nukrypdamas nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, turi argumentuotai atskleisti, koks yra CPK 93 straipsnio 4 dalies taikymo pagrindas, t. y., pvz., aiškiai įvardyti, koks šalies procesinis elgesys šios normos taikymo prasme laikytinas netinkamu ir kokios aplinkybės patvirtina atitinkamo elgesio netinkamumą.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad kasacinio teismo sprendimas, kuriuo panaikinamas apskūstas apeliacinės instancijos teismo procesinis sprendimas ir byla perduodama iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, paprastai negali būti laikomas materialiniu teisiniu atžvilgiu palankesniu kuriai nors proceso šaliai. Bylą nagrinėjant kasaciniame teisme, kuris nepriėmė galutinio sprendimo, šalių patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas spręstinas galutiniu procesiniu sprendimu, atsižvelgus į bylos baigtį. Plėtodamas šią savo praktiką, kasacinis teismas išaiškino, kad bylinėjimosi išlaidos, susidariusios aukštesnės instancijos teisme, paskirstomos atsižvelgiant į bylos išnagrinėjimo ta instancine tvarka, kuria pakartotinai nagrinėjama byla, rezultata: 1) jeigu apeliacinės instancijos teismas panaikina pirmosios instancijos teismo procesinį sprendimą ir perduoda bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, tai šis teismas, pakartotinai išnagrinėjęs bylą, paskirsto bylinėjimosi išlaidas, susidariusias apeliacinės instancijos teisme, pagal pakartotinio bylos išnagrinėjimo pirmosios instancijos tvarka rezultata; 2) jeigu kasacinis teismas panaikina pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus ir perduoda bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, tai šis teismas, pakartotinai išnagrinėjęs bylą, paskirsto bylinėjimosi išlaidas, susidariusias apeliacinės instancijos ir kasaciniame teismuose, pagal pakartotinio bylos išnagrinėjimo pirmosios instancijos tvarka rezultata; 3) jeigu kasacinis teismas panaikina apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą ir perduoda bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, tai šis teismas, pakartotinai išnagrinėjęs bylą, paskirsto bylinėjimosi išlaidas, susidariusias kasaciniame teisme, pagal pakartotinio bylos išnagrinėjimo apeliacinės instancijos tvarka rezultata.

Kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas, spręsdamas bylinėjimosi išlaidų, susidariusių apeliacinės instancijos ir kasaciniame teismuose, paskirstymo klausimą, netinkamai paskirstė bylinėjimosi išlaidas, nes patenkinto ir atmesto ieškinio dalis paskaičiavo ne

pagal pakartotinio bylos išnagrinėjimo apeliacinės instancijos tvarka rezultata. Taip pat kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas niekaip nemotyvavo, kodėl jis kitaip, negu reglamentuoja bendrosios bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklės, paskirstė bylinėjimosi išlaidas, susidariusias apeliacinės instancijos ir kasaciniame teismuose, todėl nėra pagrindo spręsti, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai įgyvendino procesinę teisę nukrypti nuo bendrųjų bylos išlaidų paskirstymo taisyklių. Ieškovės atsisakymo dalies pradinio ieškinio reikalavimų kasacinis teismas, įvertinęs atsisakymo aplinkybes, nepripažino netinkamu procesiniu elgesiu, be to, šie jos veiksmai neturėjo realios įtakos išlaidoms už ieškinio parengimą susidaryti.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas pakeitė apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-469/2020

Dėl teismo patvirtintos taikos sutarties teisinės galios

Atnaujinus procesą civilinėje byloje, kurioje šalių ginčas buvo išspręstas teismo nutartimi patvirtinus taikos sutartį, atsakovė, atstovaujama bankroto administratorės, be kitų prašymų, prašė šią taikos sutartį pripažinti negaliojančia *actio Pauliana* (Pauliano ieškinys) pagrindu. Pirmosios instancijos teismas šio prašymo netenkino. Apeliacinės instancijos teismas panaikino teismo nutartį, kuria buvo patvirtinta taikos sutartis ir byla nutraukta, ir taikos sutartį pripažino negaliojančia.

Nagrinėjamu atveju tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai, iš naujo nagrinėdami bylą po proceso atnaujinimo, sprendė taikos sutarties kaip galiojančio sandorio teisėtumo klausimą taikydami *actio Pauliana* institutą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad jie privalėjo spręsti taikos sutarties tvirtinimo klausimą (CPK 140 straipsnio 3 dalis), nes atnaujinus byloje procesą taikos sutartis liko nepatvirtinta, taigi ir nesukelianti teisinių padarinių tol, kol šis klausimas nebuvo išspręstas iš naujo. Atnaujinus procesą dėl to, kad, teismui tvirtinant taikos sutartį, nuo teismo buvo nuslėptos tam tikros aplinkybės (galimi kiti vienos iš taikos sutarties šalių kreditoriai ir šios šalies turtinė padėtis), galinčios turėti įtakos taikos sutarties sąlygų vertinimui ir taikos sutarties tvirtinimui, teismas, pakartotinai nagrinėdamas bylą, privalėjo iš naujo nustatyti šalių valią dėl taikos sutarties sudarymo, o taikos sutarties sąlygas, jų turinį vertinti pagal CPK 42 straipsnio 2 dalį, t. y. ar taikos sutartis neprieštaruja imperatyviosioms įstatymų normoms ir viešajam interesui (CPK 140 straipsnio 3 dalis). Dėl šios priežasties negalėjo būti sprendžiamas klausimas dėl teismo nepatvirtintos taikos sutarties pripažinimo negaliojančia *actio Pauliana* pagrindu.

Tačiau kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad tiek reikšdama pareiškimą dėl proceso atnaujinimo, tiek nagrinėjant bylą iš naujo atsakovė, vienos iš taikos sutarties šalių, aiškiai išreiškė valią netvirtinti taikos sutarties. Taigi, pasikeitus atsakovės pozicijai dėl taikos sutarties tvirtinimo ir atsakovei išreiškus valią nesudaryti taikos sutarties (ar pripažinti ją negaliojančia, kas šiuo atveju procesinio bylos rezultato atžvilgiu prilyginama prašymui netvirtinti taikos sutarties), ši sutartis negalėjo būti teismo patvirtinta. Kasacinis teismas nurodė, jog nustačius, kad pirmą kartą sprendžiant taikos sutarties tvirtinimo klausimą nuo teismo buvo nuslėpti kiti atsakovės kreditoriai ir tikroji atsakovės finansinė padėtis bei galimybės tokią sutartį vykdyti joje nustatytais sąlygomis, tokia sutartis, remiantis CPK 42 straipsnio 2 dalimi, taip pat negalėjo būti patvirtinta.

Remdamasis nurodytomis aplinkybėmis, kasacinis teismas konstatavo, kad bylą po proceso atnaujinimo nagrinėję teismai netinkamai taikė tiek proceso, tiek materialiosios teisės normas, tačiau šis pažeidimas neturėjo įtakos iš esmės teisėtam apeliacinės instancijos teismo sprendimui – panaikinti nutartį, kuria buvo patvirtinta taikos sutartis. Todėl šis sprendimas paliktas nepakeistas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-76-403/2020

Bankroto teisė

Dėl išmokų administratoriaus reikalavimo išieškoti iš skolininko išmokėtas išmokas, skirtas vaikams išlaikyti, tenkinimo eilės fizinio asmens bankroto byloje

Ieškovė (bankrutuojančio fizinio asmens bankroto administratorė) kreipėsi į teismą, prašydama patvirtinti patikslintą pareiškėjo mokumo atkūrimo planą, kuriame įsiskolinimas Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vaikų išlaikymo fondui priskirtas prie pirmąja eile tenkinamų reikalavimų. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai šį planą patvirtino.

Kasacinis teismas sprendė, kad iš Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo (toliau – FABĮ) 29 straipsnio 3 dalies, nustatančios pirmąja eile tenkinamus kreditorių reikalavimus, tarp kurių yra ir reikalavimai dėl lėšų vaikui (įvaikiui) išlaikyti (alimentų), lingvistinės formuluotės matyti, jog įstatymų leidėjas kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumą susiejo ne su kreditoriaus asmeniu, o su reiškiamo reikalavimo pobūdžiu. Pagal Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo fondo įstatymą valstybė prisiėmė subsidiariąją pareigą teikti išlaikymą vaikams, kurie iš savo tėvų ar kitų pagal įstatymus turinčių juos išlaikyti asmenų negauna privalomo išlaikymo, turėdama teisę sumokėtas išmokas regreso tvarka išieškoti iš skolininko. Kasacinis teismas pažymėjo, kad regresinė prievolė yra išvestinė iš pagrindinės prievolės, o regresinės prievolės objektas tiesiogiai priklauso nuo pagrindinės prievolės objekto. Taigi, valstybė, įgyvendindama atgręžtinio reikalavimo teisę į skolininką, išieško ne abstrakčią skolą, o skolininko vaikams įstatymo nustatyta tvarka išmokėtas vaiko išlaikymo išmokas, t. y. vaiko išlaikymo lėšų dalį, kurią valstybė išmokėjo vaikui už vaikų išlaikymo pareigos nevykdantį (ją netinkamai vykdantį) skolininką.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad šiuo metu galiojanti FABĮ 29 straipsnio 4 dalies redakcija, aiškiai įvardijanti atvejus, kai atgręžtiniai reikalavimai yra tenkinami antrąja eile, leidžia teigti, jog, nesant įstatyme aiškiai įvardytos išimties, atgręžtinio reikalavimo įgyvendinimui turi būti taikomos tokios pačios taisyklės, kaip pagrindinės prievolės įgyvendinimui. FABĮ 29 straipsnis nenustato tokios išimties vaikų išlaikymo išmokų administratoriaus atgręžtiniams reikalavimams dėl išmokėtų išmokų vaikams išlaikyti.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas išaiškino, kad išmokų administratoriaus atgręžtiniai reikalavimai išieškoti iš skolininko išmokėtas išmokas, skirtas vaikams išlaikyti, fizinio asmens bankroto byloje tenkinami pirmąja eile. Dėl to apeliacinės instancijos teismo nutartis palikta nepakeista.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-55-823/2020

Intelektinė nuosavybė

Dėl kūrinio pripažinimo autorių teisių objektu sąlygų

Ieškovė, be kitų reikalavimų, prašė priteisti iš atsakovės kompensaciją už pažeistas autoriaus teises. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino iš dalies. Byloje buvo sprendžiama, ar ieškovės atsakovei parengti duomenų apsaugos dokumentų ruošiniai (projektai), įgyvendinantys Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (toliau – BDAR) nuostatas, atitinka originalumo reikalavimą ir gali būti autorių teisių objektai.

Kasacinis teismas nurodė, kad Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme (toliau – ATGTĮ) pateiktas kūrinių, kaip autorių teisių objektų, sąrašas yra nebaigtinis, todėl autorių teisių objektais gali būti laikomi ir kiti šiame sąrašė tiesiogiai neįvardyti kūriniai. Kūriniui pripažinti autorių teisių objektu yra būtinas šių sąlygų visetas: 1) kūrinys turi būti autoriaus kūrybinės veiklos ar, kitaip tariant, intelektinės kūrybos rezultatas; 2) kūrinys turi būti originalus; 3) kūrinys turi būti išreikštas viena ar kita objektyvia forma. ATGTĮ nepateikia kūrinio originalumo sampratos ar objektyvių kriterijų, pagal kuriuos būtų galima įvertinti, ar konkretus kūrinys šio įstatymo taikymo prasme yra originalus. Originaliu bendriausia prasme gali būti įvardytas toks kūrinys, kuris yra autoriaus subjektinės intelektinės kūrybos (veiklos) rezultatas. Autorių teisės į kūrinį apsaugai

atsirasti nėra keliamas absoliutaus originalumo reikalavimas, tačiau kūrinys turi būti bent jau kiek nors savitas, besiskiriantis nuo kitų. Kasacinis teismas pažymėjo, kad autorių teisė skirtingiems kūriniais taiko skirtingą originalumo standartą: meninio estetinio pobūdžio kūriniais ir toliau taikomas originalumo reikalavimas, kad kūrinyje būtų atspindėta autoriaus asmenybė, o vadinamiesiems faktiniams ir funkciniais kūriniais (kompiuterių programoms, duomenų bazėms, taikomosios dailės kūriniais) – žemesnio lygio objektyviojo originalumo reikalavimas. Vertinant ginčo kūrinių originalumą, neturi būti taikomas pernelyg aukštas originalumo laipsnio standartas.

Kasacinis teismas konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai tinkamai įvertino, jog ieškovės sukurti duomenų apsaugos dokumentų ruošiniai savo turiniu ir paskirtimi yra funkciniai kūriniai, kuriems taikomas žemesnis originalumo laipsnis, ir teisinei apsaugai nustatyti nereikia ypatingo jų kūrybingumo, savitumo ar individualumo. Aplinkybė, kad ginčo kūriniuose neišvengiamai pavartotos tam tikros BDAR ar kito teisės akto sąvokos, konstrukcijos ir kiti elementai, savaime nesuponuoja šių kūrinių neoriginalumo. Kūrinio originalumas nustatomas vertinant visą kūrinį, kaip vientisą autoriaus kūrybinės (intelektinės) veiklos išraiškos formą, o ne atskiras jo dalis, kurioms sukurti gali būti panaudoti ir tam tikrų teisės aktų fragmentai.

Nors BDAR nustato bendrus ir visuotinai (duomenų valdytojams ir tvarkytojams) privalomus asmens duomenų apsaugos užtikrinimo standartus, tačiau kasacinis teismas pažymėjo, kad asmuo, rengiantis duomenų apsaugos dokumentų, turinčių atitikti BDAR reikalavimus, ruošinius (projektus), turi tam tikrą saviraiškos laisvę, parinkdamas atitinkamus turinio ir formos elementus. Tokio laipsnio saviraiškos laisvės įgyvendinimas, atsižvelgus į paties kūrinio pobūdį, yra pakankamas pripažinti, kad toks kūrinys, kaip vientisa autoriaus kūrybinės (intelektinės) veiklos išraiškos forma, gali atitikti originalumo reikalavimą ir būti autorių teisių objektas.

Konstatavęs, kad teismai pagrįstai ginčo kūrinius pripažino autorių teisių objektais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-687/2020

Viešieji pirkimai

Dėl tiekėjo ikisutartinės atsakomybės, atsisakius sudaryti preliminariąją viešojo pirkimo sutartį, ir galimybės jam taikyti civilinę atsakomybę

Ieškovė (perkančioji organizacija) prašė priteisti iš atsakovės (tiekėjos) žalos atlyginimą, susidariusį atsakovei atsisakius sudaryti preliminariąją viešojo pirkimo sutartį, po to, kai ji buvo pripažinta konkurso laimėtoja. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Sprendžiant klausimus dėl tiekėjo atsakomybės atsisakius sudaryti preliminariąją sutartį, be Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo, vadovaujamosi ir CK 6.165 straipsnio 4 dalies bei CK 6.163 straipsnio 3 dalies nuostatomis. Kasacinis teismas sprendė, kad bylą nagrinėję teismai nurodytas CK nuostatas taikė netinkamai, taip pat netinkamai rėmėsi ankstesne kasacinio teismo praktika.

Nors preliminariosios sutarties sudarymas iš esmės suponuoja labiau pažengusias šalių derybas dėl pagrindinės sutarties sudarymo, vis dėlto kasacinis teismas pažymėjo, jog tai savaime nereiškia, kad vienos šalies galimas nesąžiningumas galėtų būti apskritai nevertinamas ir dėl to toleruojamas tik todėl, jog bendriesiems civilinių teisinių santykių principams priešingi veiksmai atlikti iki preliminariosios sutarties sudarymo. Derybomis dėl preliminariosios sutarties šalys iš esmės siekia to paties galutinio rezultato – sudaryti pagrindinę sutartį, todėl ikisutartinių santykių suskaidymas į formalizuotus etapus neturėtų visais atvejais lemti CK 6.163 straipsnio 3 dalies netaikymo.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pats viešųjų pirkimų santykių pobūdis ir procedūros, kai paskelbiamos išsamios ofertos pateikimo sąlygos ir pagal jas pateikiamas detalus pasiūlymas, savaime reiškia pažengusių derybų stadiją, o tiekėjai turi suprasti kylančią riziką dėl atsisakymo sudaryti viešojo pirkimo sutartį. Dėl to kasacinis teismas sprendė, kad *de jure* (teisiškai) gali kilti ikisutartinė atsakomybė dėl atsisakymo sudaryti preliminariąją viešojo pirkimo sutartį,

tačiau, sprendžiant tokio pobūdžio ginčus, svarbu nustatyti tiekėjo atsisakymo sudaryti viešojo pirkimo sutartį priežastis, reikšmingas sprendžiant dėl tokio subjekto veiksmų sąžiningumo.

Kasacinis teismas išaiškino, kad ūkio subjekto įsipareigojimas perkančiajai organizacijai, aiškintinas kartu su jo pareigomis elgtis rūpestingai ir jam taikomu aukštesniu profesionalumo standartu, kartu reiškia jo pareigą teikiant pasiūlymą įsitikinti savo teikiamos informacijos tikrumu, siūlomų prekių atitiktimi keliamiems reikalavimams ar pan. Dėl to tiekėjas turi įrodyti, kad teikdamas pasiūlymą elgėsi sąžiningai, dėjo visas įmanomas pastangas išvengti aplinkybių, dėl kurių jis galėtų būti priverstas atsisakyti sudaryti sutartį, atsiradimo. Kasacinis teismas sprendė, kad atsakovė, pateikdama pasiūlymą, nebuvo pakankamai atidi ir rūpestinga ir neįsitikino siūlomų prekių kokybe bei jų atitiktimi konkurso sąlygoms, o sudarydama priešingą lūkestį perkančiajai organizacijai, buvo su ja nesąžininga ikisutartiniuose santykiuose.

Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad ieškovės su kita tiekėja sudaryta sutartis, kurios kaina viršijo konkursui suplanuotą skirti pinigų sumą, negalėtų būti laikoma pakeičiančiąja sutartimi sprendžiant dėl prekių kainos nustatymo, nes jei ieškovė būtų vykdžiusi konkurso procedūras pagal VPI, šias apskritai būtų reikėję nutraukti. Taigi pačios ieškovės veiksmai gali būti reikšmingi sprendžiant dėl nuostolių mažinimo. Dėl pirmiau nurodytų priežasčių ieškovei atlygintinos žalos dydis turėtų būti nustatomas pagal vėliau skelbto viešojo pirkimo metu gautus tiekėjų pasiūlymus, atsižvelgiant į pirmiau nurodytus argumentus dėl per didelės kainos, taip pat Viešųjų pirkimų tarybos atlikto pažeidimo tyrimo išvadas.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino teismų procesinius sprendimus ir bylos dalį dėl ieškovei priteistinos žalos atlyginimo dydžio perdavė iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-56-248/2020

Dėl tiekėjo teisės atsisakyti sudaryti viešojo pirkimo sutartį ir šios teisės įgyvendinimo vertinimo sąžiningumo aspektu

Ieškovė (perkančioji organizacija) prašė priteisti iš atsakovės (tiekėjos) nuostolių atlyginimą, kurie susidarė atsakovei atsisakius sudaryti viešojo pirkimo sutartį, po to, kai ji buvo pripažinta konkurso laimėtoja. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį patenkino.

Kasacinis teismas pripažino, kad atsakovė savo interesus įgyvendino ne aktyviai, o pasyviai, t. y. laikydama, kad konkurso sąlygos nebuvo iki galo aiškios ir tikslios, tiesiogiai nekvestionavo ginčo konkurso sąlygų, o atsisakė sudaryti sutartį. Nors įstatyme tai aiškiai neįtvirtinta, kasacinio teismo vertinimu, toks galimai pažeistų teisių gynimo būdas yra galimas ir savaime neturėtų lemti mažesnės atsakovės interesų teisminės apsaugos. Svarbiausia nustatyti, ar tiekėja savo teises įgyvendino sąžiningai, nepiktnaudžiaudama teise.

Kasacinis teismas, remdamasis savo praktika dėl ikisutartinės tiekėjų atsakomybės padarė išvadą, kad ne pats atsisakymas sudaryti viešojo pirkimo sutartį laikytinas neteisėtu, dėl ko skolininkams (tiekėjams) kiltų pareiga atlyginti kreditoriaus (perkančiosios organizacijos) patirtus nuostolius. Tiekėjo nesąžiningumas kaip prielaida kilti jo ikisutartinei atsakomybei negali būti siejamas išimtinai su jo atsisakymo sudaryti viešojo pirkimo sutartį faktu, papildomai teismui nevertinant ūkio subjekto įrodinėjamų tokio elgesio priežasčių objektyvumo, svarbos ir pan. Tiekėjų veiksmų neteisėtumas grįstinas jų elgesio nesąžiningumu, nepakankamu rūpestingumu, atidumo stoka.

Atsižvelgdamas į nagrinėjamoje byloje nustatytas reikšmingas faktines aplinkybes, kasacinis teismas sprendė, kad nėra pagrindo pripažinti, jog tiekėja būtų akivaizdžiai pažeidusi pirmiau nurodytą bendrąją ūkio subjektų sąžiningo elgesio taisyklę, nes atsisakymas sudaryti sutartį buvo susijęs ne su atsakovės prielaidomis ir spėjimu, o su jos neigiama patirtimi vykdant kitą su tuo pačiu kontrahentu (ieškove) sudarytą sutartį. Atsakovė nevengė bendradarbiauti su ieškove, iš pradžių siekė pratęsti ginčo sutarties pasirašymo terminą, kol bus išspręstas jų nesutarimas dėl pirmosios sutarties vykdymo. Taigi atsakovės elgesys aiškiai nerodė, kad ji pradėjo ir vykdė derybas (dalyvavo ginčo konkurso procedūrose) iš anksto neturėdama tikslo pasirašyti sutarties.

Kasacinis teismas konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje susiklostė savita situacija, kai tiekėja, pirma, konkurso sąlygų aiškumą, nors ir iškelia ne tiesiogiai jas kvestionuodama, o priimdama sprendimą nesudaryti ginčo sutarties, antra, savo poziciją grindžia ne ginčo konkurso sąlygų aiškinimu, o patirtimi, galimai susiklosčiusia vykdant anksčiau sudarytą sutartį. Vis dėlto patikimai nustačius atsakovės nurodomas aplinkybes ir jų susiklostymo seką, atsakovė tokiu kaip nagrinėjamu atveju negalėtų būti pripažinta nesąžininga ar piktnaudžiaujančia teise. Neatmestinos situacijos, kai tiekėjas objektyviai gali pavėluotai (po konkurso rezultatų paskelbimo) sužinoti apie viešojo pirkimo sąlygų turinį ir dėl to jis neturėtų būti ribojamas tokių sąlygų kvestionuoti ar atsisakyti sudaryti viešojo pirkimo sutarties. Būtent ieškovė, reikalaujama priteisti iš atsakovės žalos atlyginimą, turėjo įrodyti atsakovės ikisutartinės civilinės atsakomybės sąlygas, ypač jos nesąžiningumą, bei atsikirsti į atsakovės argumentus dėl pirkimo dokumentų neaiškumo, atsižvelgiant į faktiškai susiklosčiusią situaciją dėl ankstesnės šalių sudarytos sutarties vykdymo.

Nors nagrinėjamu atveju nuostolių dydžio apskaičiavimo metodas buvo įtvirtintas ginčo konkurso sąlygose, kasacinis teismas pažymėjo, kad tai neeliminuoja perkančiosios organizacijos pareigos esant ginčui konkrečiai pagrįsti nuostolių dydį. Konkurso sąlygose įtvirtintas nuostolių dydis, nustatomas pagal pirmos ir antros vietos laimėtojų (atsisakiusio sudaryti sutartį ir vėliau sudariusio) pasiūlymų kainų skirtumą, pagrįstas pagal analogiją taikytina pakeičiančiosios sutarties nustatymo taisykle (CK 6.258 straipsnio 5 dalis), kuri reikšminga sprendžiant dėl priteistino žalos atlyginimo dydžio. Remdamasis ankstesne savo praktika, kasacinis teismas padarė išvadą, kad kuo daugiau nustatoma nesudarytos ir sudarytos viešojo pirkimo sutarčių skirtumų, tuo pakeičiančiosios sutarties taisyklės reikšmė menksta ir kainų skirtumas gali būti nepakankamas kriterijus spręsti dėl priteistino žalos atlyginimo dydžio. Pagal ginčo konkurso nuostatas tiekėjų pasiūlymai vertinti ne tik pagal kainą, bet ir kitus ekonomiškai naudingiausio pasiūlymų vertinimo kriterijus. Tiekėjo veiksmus nesudaryti ginčo sutarties pripažinus nesąžiningais, dėl perkančiajai organizacijai priteistino nuostolių atlyginimo dydžio turėtų būti sprendžiama, *inter alia*, įvertinus visą perkančiosios organizacijos turėtą gauti (jei būtų pasirašyta sutartis su pirmosios vietos laimėtoju) ir gautą naudą (pasirašius sutartį su antrosios vietos laimėtoju), t. y. atsižvelgiant į šių tiekėjų pasiūlymų palyginamumą pagal sutarties sudarymo kriterijus, jų lyginamąjį svorį.

Kasacinis teismas išaiškino, kad civilinės bylos, kuriose nagrinėjami perkančiųjų organizacijų ir viešojo pirkimo dalyvių (tiekėjų) ginčai dėl pastarųjų ikisutartinės atsakomybės atsisakius sudaryti viešojo pirkimo sutartį, teisingi pirmosios instancijos – apygardos – teismams. Nors teisingumo taisyklių pažeidimas nelaikytinas absoliučiu skundžiamo procesinio sprendimo negaliojimo pagrindu, atsižvelgdamas į tai, kad teismai neatskleidė bylos esmės, kasacinis teismas sprendė, kad racionalu ir pagrįsta perduoti bylą pakartotinai nagrinėti ne šiame procese kaip pirmosios instancijos teismo bylą sprendusiam teismui (apylinkės teismo rūmams), o pagal CPK 27 straipsnyje įtvirtintą jurisdikciją – apygardos teismui.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino teismų procesinius sprendimus ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti apygardos teismui kaip pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-67-248/2020

Dėl tiekėjo perkančiajai organizacijai pateiktų kvalifikaciją pagrindžiančių duomenų pripažinimo melaginga informacija

Ieškovė prašė panaikinti atsakovės (perkančiosios organizacijos) sprendimą pašalinti ją iš konkurso procedūrų bei sprendimą įtraukti ieškovę į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė. Kasacinės bylos objektas buvo tik perkančiosios organizacijos veiksmų vertinant ieškovės pasiūlymą melagingos informacijos kvalifikavimo prasme teisėtumas.

Kasacinis teismas nurodė, kad melaginga informacija pripažįstama iš esmės dviem atvejais, kai, pirma, nuslepia ar pateikiama melaginga informacija apie atitiktą kvalifikacijos reikalavimams, įskaitant profesinį pajėgumą (VPĮ 47 straipsnio 1 dalies 3 punktą), antra, abejonės dėl melagingos informacijos tiekėjo nepašalintos pateikiant dokumentus, nurodytus VPĮ

50 straipsnyje. Byloje buvo nustatyta, kad perkančioji organizacija paprašė ieškovės patikslinti jos partnerės pasitelkiamo specialisto kvalifikacijos (profesinės patirties) duomenis, t. y., įgyvendintas sutartis. Remdamasis teismų nustatytomis aplinkybėmis, kasacinis teismas konstatavo, kad nei ikiteisminėje ginčo stadijoje, nei teismo procese ieškovė nepateikė jokių duomenų apie kai kurias pirkimo dokumentuose nurodytas sutartis. Taigi nagrinėjamos bylos situacija patenka į pirmąjį melagingos informacijos kvalifikavimo atvejį.

Nors ir teikdama skirtingas pasitelkiamo specialisto vykdytų sutarčių sąrašo versijas, tačiau pagal konkurso sąlygas ieškovė atsakovei pateikė reikalaujamus dokumentus (buvo reikalaujama pateikti tik sutarčių sąrašą, bet ne pačias sutartis ar kitus pagrindžiančius dokumentus). Dėl to kasacinis teismas sprendė, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo taikyti VPI 50 straipsnio nuostatų, tačiau tai neeliminuoja galimybės ieškovės pateiktą informaciją dėl ginčo konkurso sąlygos turinio ir jo taikymo vertinti atitikties tikrovei aspektu. Perkančioji organizacija turėjo ne tik teisę, bet ir pareigą aiškintis ieškovės deklaruojamos kvalifikacijos duomenų turinį ir įsitikinti jų tikrumu. Tiekėja tik ieškiniu pateikė tam tikrus pasitelkiamo specialisto profesinės patirties įrodymus, kurie ne tik nepakankami paneigti išvadą dėl anksčiau teiktos informacijos įvertinimo melaginga, tačiau jais bet koku atveju negalima remtis, nepažeidžiant ikiteisminės ginčų sprendimo tvarkos. Kasacinis teismas padarė išvadą, kad atsakovė teisėtai ir pagrįstai pripažino, jog ieškovės deklaruota profesinė patirtis neatitinka tikrovės. Perkančioji organizacija turėjo teisę padaryti tokią išvadą ne dėl to, kad tiekėja nepateikė papildomai prašomų sutarčių (pirkimo sąlygose nebuvo įtvirtinto reikalavimo pateikti kvalifikaciją pagrindžiančių dokumentų), tačiau ieškovė apskritai įtikinamai ir patikimai nepagrindė savo deklaruoto pajėgumo turinio, dėl kurio tikrumo nagrinėjamu atveju buvo pagrįstai suabejota.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad aplinkybė, jog perkančiosios organizacijos prašoma pateikti informacija ieškovė tiesiogiai nedisponavo, be to, ji nebuvo tiesioginis jos šaltinis (ne ji sudarė reikalautas sutartis), teisiškai nereikšminga, nes ieškovė neįsitikino, ar jos su partnere pasitelkiamas specialistas joms pateikia realius, tikrovę atitinkančius duomenis. Deklaruojamos informacijos atitiktis tikrovei paprastai nustatytina, kai galima įvertinti pateiktus duomenis (įrodymus). Tačiau tai nereiškia, kad kai atitinkamų duomenų nepateikta, negalima prieiti prie išvados, kad deklaruojama informacija melaginga. Tai, be kita ko, prieštarautų ir VPI 46 straipsnio 4 dalies 4 punkto nuostatos išraiškai ir prasmei. Pastarojoje normoje įgyvendintas 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB, 57 straipsnio 4 dalies h papunktis, kuriame tiekėjo pašalinimas dėl melagingos informacijos galimas, *inter alia* (be kita ko), dėl informacijos apie tiekėjo kvalifikacijos atitiktį nuslėpimą. Teisingumo Teismo konstatuota, kad pirmiau nurodyta teisės norma apima tiek aktyvius veiksmus, kaip antai falsifikavimą, tiek neveikimą, nes neteisingos informacijos suteikimas, kaip ir tikrosios informacijos nuslėpimas, gali turėti poveikį perkančiosios organizacijos priimamam sprendimui.

Pasisakydamas dėl ieškovės argumentų, kad ji nesiekė tyčia, sąmoningai iškreipti faktus ir taip suklaidinti perkančiąją organizaciją, kasacinis teismas rėmėsi Teisingumo Teismo išaiškinimu, pagal kurį iš viešojo pirkimo konkurso galima pašalinti ūkio subjektą, jeigu jis pripažintas kaltu dėl rimto suklaidinimo pateikiant perkančiosios organizacijos prašomą informaciją, kai atitinkamas ūkio subjektas pripažintas atsakingu dėl tam tikro laipsnio nerūpestingumo, t. y. nerūpestingumo, kuris gali daryti įtaką sprendimams dėl pašalinimo iš konkurso, atrankos ir viešojo pirkimo sutarties sudarymo, nepaisant to, ar nustatyta, kad šis subjektas taip veikė tyčia.

Dėl nurodytų argumentų, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-63-916/2020

Dėl tiekėjo pasitelkiamo ūkio subjekto kvalifikacijai pagrįsti išviešinimo momento

Ieškovė prašė pripažinti atsakovės (perkančiosios organizacijos) sprendimą pašalinti ją iš viešojo pirkimo konkurso neteisėtu ir įpareigoti atsakovę grąžinti ieškovę į viešojo pirkimo procedūras. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė. Byloje buvo sprendžiamas klausimas, ar tiekėjas, iš pradžių paraiškoje nenurodęs, kad remsis trečiųjų asmenų pajėgumu

reikalaujamai atitikčiai įrodyti, vėliau teikdamas kvalifikacijos duomenis gali teisėtai nurodyti, jog toks kitų subjektų pasitelkimo ryšys vis dėlto egzistuoja.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad teisinė kategorija „kito subjekto pasitelkimas“ gali turėti dvejopą reikšmę: vienas ūkio subjektas, teikiantis pasiūlymą (paraišką) viešajame pirkime, ir, pripažintas laimėtoju, sudaręs ir vykdomas sutartį perkančiosios organizacijos naudai, bendradarbiauja su kitu ūkio subjektu, siekdamas, pirma, įrodyti kvalifikacijos reikalavimų atitiktį pirkimo procedūros metu, nes jo nuosavi išteklių (pajėgumas) nėra pakankami, antra, perleisti dalį viešojo pirkimo sutarties vykdymo. Šie elementai (ūkio subjektų santykiai) gali tiek sutapti, tiek egzistuoti atskirai. Pirmasis ūkio subjektų bendradarbiavimo būdas (pajėgumo, priklausančio kitam subjektui, pasitelkimas kvalifikacijos atitikčiai įrodyti) savaime nereiškia, kad atitinkamą kvalifikaciją vertinimui pateikęs ūkio subjektas privalo tiesiogiai dalyvauti, vykdamas viešojo pirkimo sutartį, t. y. naudojimas kito subjekto pajėgumu automatiškai nesukuria subrangos teisinių santykių tarp išteklių turėtojo ir perkančiosios organizacijos. Išimtimi laikytinos situacijos, kai dėl pirkimo objekto specifikos perkančioji organizacija galėtų reikalauti, kad pajėgumą kvalifikacijos atitikčiai įrodyti pateikiantis subjektas pats tiesiogiai dalyvautų, vykdamas viešojo pirkimo sutartį.

Remdamasis teismų nustatytomis aplinkybėmis, kasacinis teismas, konstatavo, kad pirkimo sąlygose nurodytų naujų fizinių asmenų teisinis ryšys su tiekėja dvejopas – tiek pajėgumo pasitelkimas, tiek viešojo pirkimo sutarties dalies vykdymo perleidimas. Pirkimo sąlygose tiksliai, aiškiai ir nedviprasmiškai yra įtvirtintas reikalavimas tiekėjui paraiškoje nurodyti pasitelkiamus ūkio subjektus, kurių pajėgumais bus remiamasi. Ginčo dėl pirkimo sąlygų aiškumo ir nebuvo kilę. Dėl to aplinkybė, kad ieškovė pateiktoje paraiškoje ir atitinkamoje pažymoje nurodė nesiremsianti kitų ūkio subjektų pajėgumais, kasacinio teismo vertinimu, suponuoja tiekėjos išreikštą patvirtinimą, jog ji pati savarankiškai (nesiremdama kitų ūkio subjektų pajėgumais) atitiko pirkimo sąlygas, kartu ir keliamus kvalifikacijos reikalavimus iki paraiškos pateikimo termino pabaigos. Kasacinis teismas pažymėjo, kad tokia situacija nepatenka į Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymas (toliau – KPI) 62 straipsnio 4 dalies ar VPI 49 straipsnio 4 dalies nuostatų taikymo apimtį.

Nors KPI 58 straipsnio 5 dalyje, analogiškai ir VPI 45 straipsnio 3 dalyje, yra įtvirtinta tiekėjo teisė tikslinti, papildyti ir pateikti naujus dokumentus ar duomenis dėl tiekėjo atitikties kvalifikacijos reikalavimams, tačiau tokia galimybė negali būti aiškinama išplečiant jos prasmę. Todėl kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovei, pateikiant paraišką, nurodžius, kad nesirems kitų ūkio subjektų pajėgumais, vėlesnis, po paraiškos pateikimo termino pabaigos, ūkio subjektų išviešinimas nėra galimas. Todėl ieškovė nebegalėjo nurodyti pasitelkiamų ūkio subjektų.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-86-916/2020

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt